

شورا

ایکنچی ییل

اورنبورغده اون بیس کونده برحققان ادبی
فنی و سیاسی مجموعه در

№ 9

عدد 9

1909

1909

مندرجه سى:

نوغای میرزا .

خان ایله آرالرنکغی اختلاف
و نزاع .

اسلام وفرانسز لر .

تونس هم الجزائر مسلمانلری .

«نان» غزته سینک مقاله سى .

آباقامنک کتبخانه سى .

مؤلفی تپفر .

قمز و ایچوچیلر .

ذوالنور یوسف .

تاریخ العلوم .

ع . سعیدف .

اقتصادی و فنی مصاحبه

لر . حیات و آقچه .

ن . آغهیف .

تربیه و تعلیم .

عائله تربیه سى .

اشعار :

خمیس . رحیم جان مجیدوف

ندامت . ف . عین الدین

اوغلی .

مراسله و مخابره :

مینزله و آسترخانندن .

تقریض :

« دارالکتب العربیه » ،

« المکتبه الاهلیه » ، « غوغل

نک ترجمه « حالی » ، « علم

حال »

اجمال سیاسی .

حکایه .

اوقوچی قز . ف . ک .

ترجمه سى .

لطائف .

اداره دن جوابلر

اعلانلر

معارف

آسترخانده اون بيش كونده بر چققان
ادبي، ديني بر ژورنالدر.
بدلي: سنه لك ۳ صوم، آلتى آيلغى ۲ صوم
واوچ آيلغى بر سومدر.

آدريس: АСТРАХАНЬ, РЕД. „МАГАРИФЪ“

«شورا» اداره سندن اعلان

«شورا» مجموعه سينك اوتكان ۱۹۰۸ نچى سنه ده
چققان عدلرى تمامى ايله اداره ده واردر. اداره دن
كيلوب آلوچيلر ايچون ۳ صوم ۵۰ تين، پوچته ايله
آلدروچيلر ايچون ۴ صوم.
اوشبو ۱۹۰۸ سنه ده چققان عدلرنگ جيولوب
گوزل روشده طشانغانلرى ده واردر. اداره دن
كيلوب آلوچيلر ايچون ۴ صوم، پوچته ايله آلدرو-
چيلر ايچون ۴ صوم ۵۰ تين.
ايروم بعض بر عدلرني صور اوچيلر ايچون
هر بر عددى ۲۰ تين، پوچته ايله آلدروچيلر ايچون
۲۴ تين. بر صومغه قدر پوچته مارقه سى ده مقبولدر.
حاضرگى ۱۹۰۹ نچى ييل ايچون آبونه دفترى
آچيقدر. ايسته گان كيمسه لرگه سینه باشندن حساب
ايدلوب ده يبارلور. سنه لگى ۴، آلتى آيلغى ۲ صوم
۲۰ تين. «وقت» ايله برلكده آلوچيلر ايچون سنه
لگى ۷، آلتى آيلغى ۳ صوم ۸۰ تين.

آدرس: г. Оренбургъ, ред. журн. „ШУРО“

ОБЪЯВЛЕНИЯ

НА 2-й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 и 4 СТР. — 20 КОП.
ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

۱ مای ۱۹۰۹

۲۳ ربیع الاخیر ۱۳۲۷

شهر آدم و الوغ حادیر

نوغای میرزا.

خان قول آستنده ایدیکنی اونودرغه و آنڭ فرمانلرینه باش ویرمازگه و اشلرینی ده اوز مرادینه موافق یورتورگه کرشدی.

قورسکی ولایتده باصقاق اولوب طور وچی احمددن روس کنازلری: «خانلرنڭ یرلیقلرینه خلاف اوله رق تورهلردن، ماناخ و روحانیلردن ده دان آلادر، قورسکی یاننده تاتار قریه لری بنا ایدوب اوزینڭ تابعلرینی بیغدی، بونلر ایسه روس قریه لرینی تالیلر وهر تورلی ظلملر ایتهلر» دیه تلابغا خان اوزرینه شکایت ایتدیلر. تلابغا خان، احمد باصقاقنی بونڭ ایچون شلته ایتدی و تاتار قریه لرینی یاندرتدی. احمد ایسه قورسکی ده اولان روس کنازلری اوستندن نوغای میرزاغه یازدی. نوغای میرزا قورسکی کنازلری اوستنه عسکر ییاردی. مذکور کنازلردن سوه تسلاف «وارونژ» اورمانلرینه و آلیغده «سرای» ده اولان خان حضورینه قاچوب قورتولدیلر (۱). اوشبو واقعه ایسه تلابغا خان ایله نوغای میرزانڭ آرالر

نوغای میرزا، جوجی خان تورونلردن و برکه خان زمانندن باشلاب زور خدمتلر اوستنده طور و باشقاروچی بیوک آدملردن عقلی و تجربه لی برتوره ایدی.

قریم ولایتی و بوکونگی یکاترینسلاف غو- بیرناسنده اولان کیڭ صحرالر نوغای میرزا قول آستونک اولنور؛ نوغای میرزا بو یرلرده گنیرال گو- بیرناطورلر روشنک خان اسمندن حکم یورتور ایدی. دشت قیچاق حکومتده پادشاه اولان برکه خان وفات ایتدیکنده منگو تیمر و آنڭ وفاتده تودا منگو و بونڭ معزول اولدیغنده تلابغا، خانلق منصبه اوطوردیلر (۱). نوغای میرزا ایسه اوشبو خانلرنڭ هربری قاشنده اعتبارده اولوب اوزی طورمقده اولان یرنده اولگ گیچه قرار ایدوب کلدی، تلابغا خاننڭ یاشلگندن استفاده ایدوب بتون بتونه استبداد یولینه کروب

(۱) کچن بیلفی ۳ نچی عدد «شورا» ده قسقه لوق ایله

ذکر ایدلدیلر.

ایرشدیکندن سوڭ بېلق خاتونده ایری نوغای یاینه قایتوب کتدی.

خلافینه اولان خان ایله جمله تورهلر اولدولوب بترلدیکی سببندن نوغای ایچون دنیا ایرکن قالدی، اتباعی پک کوبایدی. حکم ایدوب طورمقده اولان یرلری کیڭایدی، نفوذی آرتدی وشهرتی ده تارالیدی، طوغروسی نوغای کچوک بر خانلق تشکیل ایتدی.

نوغایدن کورمچی باشقه تورهلرده نفوذ کسب ایدرگه و خانلق منصبی محکمندرچک یرده اوز کوچلرینی کوبایتورگه کرشدیلر و هر بری اوزلری ایچون امتیازلر تحصیل ایلمک قصدینه دوشدیار. اوشبو سببندن مغوللرنڭ کوچلری بته چکنی وتورلی خانلقلرغه ایرلوب منقرض اوله چقلرینی احتمال یورتورگه باشلامشدر ایدی. لکن قپچاق ترکلری تاتار آستنده تمام ایرلوب ضعیفلانوب بتدیکلرندن و بلفار ترکلری ده هر تورلی صوغشدر سببندن اولگی جسارتلرینی غائب ایتدیکلرندن بوڭا اقدام ایدرلک حاللری یوق ایدی. اگرده روسلر بر غیرت ایتسدر ایدی اوشبو کونلرده تاتارلر (مغوللر) دن اوزلرینی قوتقاراچقلرند شهبه یوق ایدی، فقط روسلر بو وقتده اتفاق لدتینی و حریت نعمتینی بیلورلک بصیرتدن، استقلال طرفینه یوررلک علم و همتدن محروملر ایدی. بلکه آنلرنڭ روحانیلری اصلسز وفائده سز دین نزاعلری ایله مشغول اولورلر و کنازلری ده بر بری اوستندن خانلرغه دانوس قیلشوب یوررلر ایدی. الحاصل بوکونده روسیه مسلمانلری نه حالده ایسه بوندن آلتیوز ییل مقدم روسلر هم بعینه اوشبو حالده اولورلر، جهالتلری سببندن اوز تنلرینی اوز مایلری ایله قووروب باشقلره لقمه ایدوب طورلر ایدی.

تمام بوزلوغه و دشمنلق محکم اولوغه سبب اولدی. بوندن مقدم تلابغا خان، مجارستانه واروب صوغشوب قایتدیغی وقت، نوغای میرزا اوزینڭ عسکری ایله خاندن ایرلوب اوز اورنینه کتمش، تلابغا خان آندن سوڭ یول آداشوب قاتیغ بورانلرغه اوچراب الوغ هلاکتلرگه توشمشیدی. یوز بیڭ مقدارنک عسکری اوشوب و آچلقدن تلف اولوب کندیسسی، خاتونی ایله یوز تورلی بلالر ایله گنه سلامت قالدی و بو آداشونی نوغای میرزانڭ ایرلوب کیتوندن کوروب آندن انتقام آلورغه کوکلندن قرار ویرمشیدی. باصقاق واقعهسی، جراحت اوستنه توز صالحق قبیلندن بر اش اولدی.

نوغای میرزانڭ تلابغا خان حضورنده یوروچی شهچیسسی (خفیهسی) خاننڭ هر بر حرکتندن خبر و یوروب طورر ایدی. کونلرنڭ برنده مذکور شمچی: «خان، سنی اولدررگه قرار و یوروب بوڭا ایچون عسکر بیغدیفندن معلومات آلدیم، باشکنی خلاص ایله!» دیه آدم بیاردی. بونی ایشندیکی ایله نوغای دخی ایرتەرک حاضرلنوب اوزینڭ حیلہسی یرینه کادیکی سببلی تلابغا خان ایله برابرنده اولان آلپاوتلرنی اولدرتدی و اورنینه ده طقطای (توقطاغو) بن منگو تیمرنی خان ایتدی. بو واقعه ایسه ۱۲۹۱-۶۹۰ تاریخنده ایدی (۱).

نوغای میرزا اوزینڭ بېلق اسملی خاتونینی یگی خان حضورینه بیاروب تلابغا خان وقتنده ضررینه حرکت ایدوچی آلپاوتلرنڭ اولدرلورلرینی اوتندی. طقطای خان طرفندن بېلق زور احترام ایله قارشو آلدی و نوغای مرادینه موافق مذکور تورهلر برر برر چاقرلوب اولدرلایلر. مرادینه

(۱) ابن خلدون. ج ۵، بیت ۵۳۶. ابوالفدا

ج ۳، بیت ۲۶.

« تاتارلر (مغوللر) حتی روحانیلرگه قدر اسپر آلدیلر وهر بر شهردن حسابسز غنیمت تویاب کتدیلر ، اهالینی اودون اورنینه طورادیلر ! » دیه روسلرنی مظلوم و مسلمانلرنی ظالم و وحشی صورتنده کوستروب تاریخ بیتلرینی طولدرالر . لکن بونلرناڭ اوشبو دعوالری طوغری دگلدر . زیرا اوشبو صوغش خرستیانلر ایله مسلمانلر یا که روسلر ایله مغوللر آراسنده اولمای بلکه روسلر ایله روسلر آراسنده اولمشدر . دودین ایسه آنچق یاردمچی صفتیل یورمشدر و صوغشلرده آندری و باشقه روس کنازلری فکرینه تابع اوله رق حرکت ایتمشدر . روسلرناڭ اوز آرالرنده هم ده کنازلك ایچون اولغان بر صوغشنی خرستیانلر ایله مسلمانلر آراسنده اولمش کبی کوستروب کوکللره جراحاتلر صالحق حفسزاق اولسه کرک .

منگو تیمر خان خاتونی چچک غایت عقللی و تدبیرلی بر خاتون اولدیغندن ایری وقتنده حکومت اشلرینه قاتشورغه و سیاسی مسئلهلر ایله شغللنورگه باشلامشیدی . ایری وفات ایتدیکی صوڭ هم اوشبو اشنده دوام ایتدی . دشمنلری بونی نوغای میرزاغه شکایت ایتدیلر و ا گرده وقتنده باصدرلماشه بوخاتون نفوذ کسب ایدوب نوغای میرزانڭ یولینی کیسه چگنی آڭلاتدیلر . اوشبو سببدن نوغای میرزا مذکورهنی یاشرون صورتده بوغدروب اولدرتدی (۶۹۳-۱۲۹۴ تاریخنده) . بو واقعه دن خبردار اولدیغی ایله طقطای خاننڭ آچیغی قاباردی و نوغای میرزاغه جزا ویرمک ایچون حاضرلنورگه کرشدی .

بونی بیلدیکلری ایله ، خاتوننی اولدرمک طوغروسنده یاردم ایدوچی تورهلر خاندن قورقوب قاچدیلر و نوغای حضورینه واروب

ویلیکی کناز دیبیتری ، نوغای میرزانڭ بودرجه ده استبدادینی ، شوکتنی کوردیکنده تلافا خاندن زیاده بوندن قورقورغه باشلادی ، اوغلی آلکساندرنی قیمتلی هدیه لر ایله اورداغه خان حضورینه ییاردیکی حالده کندیسسی نوغای میرزاغه مداره قیله ق و احترام کوسترمک ایله شغللنور ایدی (۱) . فقط کنازلك حقنده دعوالا- شوچی و دیبیتری ایله بر طوغمه اولان آندری روس کنازلرینی اوز طرفینه میل ایتدردیکی صوڭ نوغای میرزا حضورینه واروب آنی هم اوز طرفینه چویررگه موفق اولدی . اوشبو سببدن آندری ، روس کنازلری ایله برلکه دیبیتری گه قارشو صوغش آچدی و نوغای میرزاده طقطای خان طوغمه سسی اولان دودین تورهنی سر عسکر ایدرک آندری گه یاردم ایلر ایچون بر قدر چیرو ییاردی ، (بو واقعه ایسه ۹۹۲-۱۲۹۳ تاریخنده اولمشدر) .

دودین ، « پیریا صلاول » شهرینه هجوم ایتدیکنده کناز دیبیتری شهردن چیقوب قاچدی . دودین مورم ، سوزدال ، ولادیمیر ، یوریف ، اوغلیچ ، فولومنه ، مسقوا و باشقه شهرلرنی برر برر ضبط ایتدیکی صوڭ « تئیر » شهرینه و آنی ضبط ایتمکسزین « ناؤغورد » شهرینه کندی . ناؤغورد خلقی تاتار (مغول) اسمندن قورقولری تنلرینه و قانلرینه سگدیکندن ، قارشو طورمق احتمالی کوکللرینه ده کتورمادیلر و قیمتلی هدیه لر ایله دودین گه قارشو چیقوب اطاعت کوستروب طوردیلر . دودین ایسه آندرینی ناؤغوردغه کناز ایدوب قویدی و کندیسسی اوز عسکری ایله نوغای میرزا یانینه قایتوب کندی . ایشته بو واقعه حقنده روس مؤرخلری کوزلرندن قانلی یاشلر آغزوب یازالر و :

بوزولدیغنده، چکا یا شرون صورتده تکانی اولدرتدی. بونی سیزدیکاری ایله تکان طرفدارلری چکان انتقام آلمق فکرینه دوشدیلر. چکانگ بیوک آلباوتلرندن اولان طنغوز، نوغای میرزا فزی طغلاجه ایری اولان تاز بن منچک توره ایله اتفاق ایدوب چکانی اولدررگه قرار ویردیلر. چکا ایسه بونی سیزوب لاز خلقی آراسینه قاچدی وشول اورنده عسکر بیغوب طنغوز ایله تاز اوستنه کلدی و طنغوز ایله تازنی بیگوب عسکرلرینی بوزدی. بونلر طقپای خاندن یاردم سورادیلر. خان ایسه اوزینگ «برک» اسمنده طوغمه سینی چکا گه. قارشو یاردی. چکا بونی ایشدوب قاچدی ایسه ده قاچقان یرندن طوتولوب طقپای خان امریله ۷۰۱-۱۳۰۲ ده اولدرلدی هم قارا کوچک اسمنده بر اوغلی قالدی. بوندن سوک طقپای خان، نوغای میرزا خواجهلق ایدوب طورمش یرلرگه اوز توره لرینی یاردی.

طقپای (توقطاغو) خان ۷۱۲-۱۳۱۲ تاریخده وفات اولوب ولیعهدی اولان شهزاده ایل باصار کندیسندن ایلك اولدیکی سببلی دشت قپچاق حکومتنه مشهور اوزباك خان حکمدار نصب اولندی. (اوزباك خان ایله آندن سوک خان اولمش تن بك وجانی بيك خان ترجمه لری کچن ییل ۳ نچی ۴ نچی عدد «شورا» لرده تفصیل اوزرنده یازلمشدر).

بوکوندن بحر خزر ایله قاره دیگن آراسنده، قوبان ایله ترك وادیلرنده طورمقده اولان «نوغای» قوملری اوشبو نوغای میرزا قبیله سی واتباعی اولسه كرك، بونلر اصلده قپچاق ترکریدر.

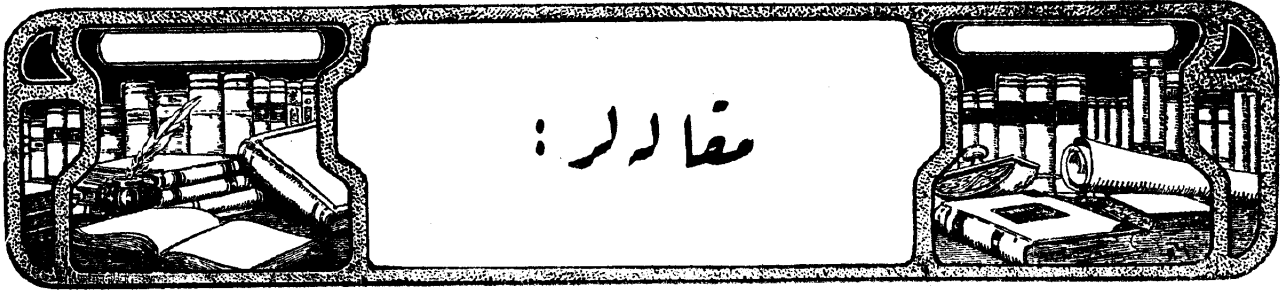
صغندیلر. طقپای خان آدم بیاروب قاچمش توره لرینی اوزینه تابشرونی نوغای میرزادن سورادی ایسه ده نوغای، خان فرمانینه التفات ایتمادی و توره لرینی ویرمادی. اوشبو سببدن عسکرینی بیغوب طقپای خان نوغای اوستنه یوردی (۶۹۷-۱۲۹۸ تاریخنده).

نوغای، اوز حضورینه قاچوب وارمش توره لر ایله برلكه اکیوز بیك مقدارنه عسکری ایله خان عسکرینه قارشو چیقدی وقارا قارشو اوچراشوب غایت قاتیغ صورتده محاربه ایتدیلر. طقپای خان عسکری منهزم اولوب «دون» ییلغه سینه قدر قاچدیلر.

دشت قپچاق حکومتی ایکی گه آیرلوب بربرینه قلیج تارتولرینگ باشی اوشبو واقعه اولسه كرك. بر قدر وقتلر اوتدیکی سوک نوغای حضورنه اولان آلباوتلرنگ اوز آرالرنگ دشمنلق ظهور ایتدی و بر بریله بوزواشدیلر. بونی ایشتدیکی ایله طقپای خان تکرار نوغای میرزا اوستنه یوردی و «کوکانلك» اسملی اورنه ایکی عسکر اوچراشوب دخی قاتیغ صورتک صوغشدیلر. فقط بودفعه سنده نوغای عسکری منهزم اولدی. نوغای میرزا کندیسی ده اوشو کون صوغش صغلی آراسنه مقتول اولدی. (۶۹۹-۱۲۹۹ یا که ۱۳۰۰ تاریخنده).

طقپای خان، نوغای میرزا طرفنده اولان خلقلردن پك كوب اسپرلر آلدی. بو اسپرلرنگ اکثری ده مصر مملکتینه بیارلوب ساتدرلش و بعضیلری ده مصرده حکومت سورمشلردر. نوغای میرزانگ چکا، تکان، طرای اسمنده اوغللری اولوب کندیسی اولدرلدیکی سوک چکا، آتاسی اورنینه اوطوردی. فقط تکان ایله آرالر

اسلام و فرانسز لر

فقط تركيا انقلابينك بزه هم نأثيرى اولسه كرك. بزم شمالى آفر يقاده آلنى مليون تبعهء مسلمه مز واردر. الك بيوك بر اسلام حكومتنده اولان بو الوغ انقلابنك بتون اهل اسلام آراسنك نأثيرى اوله چقى معلوم. بناء عليه تركيا انقلابى سببندن «تونس» و «جزائر» قطعهلرنده بر اش چيقمقى احتمالدر. اوشبو قطعهلرده اولان مسلمانلردن زراعت، تجارت و صناعت ايله مشغول اولانلر، فرانسز فابريقهلرى طرفندن يا صالشمش آلات جديده ايله يواش، يواش كسب الفت ايتديلر و هر كون بزم معارفمزدن حصه دار اولمقك لردر. كرك خصوصى مكنبلرنده و كرك حكومت مكنبلرنك هنر و معرفت آلوب، آوروپانك ترقيسى آنچق علوم و معارف سببندن اولديغنى آكلاديلر. بويله بر ترقينك آفر يقاده هم ميدانه كلمكنى آرزو ايدرگه باشلاديلر. اسلاملرنى اوشبو علوم جديده ايله آشنا ايتدررگه و دينداشلىرى آراسينه بونى تاراتورغه سعى ايدهلر. هر نه قدر آوروپا علم و معارفى ايله آشنا مسلمانلر جزائرده كوب دگل ايسهلرده هر حالده يوق دگللر وارلردر. بونلردن بر شاگرد، ربا حقنده يازمشم اثرى حقنده «ليون مكتب حقوقى» ده امتحان و يروب اقتدارينى اثبات ايتدى. بونك كيبلىر «تونس» ده چوقدر.

بويله علم و معرفت تحصيل ايتشمش آدملر ايلك وقتلرده اوز مذهبلرنده اولان متعصبلىر ايله نزاعلاشرب وقت اوزدررغه مجبور اولورلر

«تونس» هم «الجزائر» ده چيقمقك اولان عرب جريدهلرينى مرتب مطالعه ايدوب كللك ايسه ده تركياده اولان بيوك انقلاب حقنده حتى بر كامه اولسون خبر كورمادك؛ استانبول يانغيننى مفصل صورتك يازدقلى حالده بوگاكوره دخى بيوك ودخى اهميتلى اولان استبداد يانغينى حقنده بر شى يازمادقلى رينه هيچ وجه تابماز ايدك. فرانسز لر كى حر بر قوم، حر بر دولت ايچنده چيقمشم جريدهلرده حر يت حقنده خبر اولمادىغينه تعجب ايلامكده هر كيم حقلى اولسه كرك. فقط فرانسزلرده اولان حر يت آنچق كندى فائدهلرينه اولديغى صورته گنه ممدوح اولور؛ حتى كنديلرى ايچون ضرر خوفى اولان شيلره «حر يت» اسمى ده و يرمالز ايمش. بونى ايسه «صباح» غزته سينك فرانسزلرنك «تان» غزته سندن نقل ايلمشم مقاله سى گوزل آكلاتور. «تان» غزته سى «اسلام و بز» اسمنده سوز باشى قويوب اوشبو روشده بر مقاله يازمشر:

«تركيا ده معتدل و عالى جنابانه صورته ده اولان انقلاب حقنده بزم فرانسز غزتهلرى حيرت اوزرنده قالديلر. تركياده اولان اوشبو انقلاب فرانسز لر نأثيرى سايه سنده اولديغندن سوينورگه حقلرى واردر. (آوروپا انقلابى فرانسز لر طرفندن باشلانديغنى قصد ايتهدر).

آباقامنىڭ كىتابخانىسى .

(باشى ۵ نچى عددده)

مؤلفى تىپىر .

اول وقت ياز قوڭۇرلارنىڭ كۆپ بولغان بىر مىزگىلى ئىدى . اول زمان بو قوڭۇرلار مېنىم اچون زور ايرىمك بولالار ئىدى . ايندى ايسه اكرن اكرن آلارنىڭ دا قزىقى بته باشلادى . انسان نىچكده تىز قارتايا ! بولمەننىڭ اچندە يالغزم قالب صاباقلارمىدان يالققان وقتلارمدا بو حيوان نىچقلاردان بىررسن مجلسىمە چاقوردا كىچىلك ايتىمس ايدىم . لىكن چاقوروم آياقلارىنا جىب طاغىب اوچورماق ، ياخود اوزلرن بىر كچكنە آرباغى يىگىب يوروتىمك اچون توڭل ئىدى . آندى صىيلار چا اويىندا قزق طابماسلىق قدر يىشلىرم آلغا كىتكان ئىدى . ايندى سىز ، قوڭۇر بلن اشلنە چك اش ، شول سانالغانلاردان باشقا ، اوزى دە يوق ، دىيە چكسىز . مونە ، بو طوغرىدا بىك ياڭكلىشاسىز . بالالار ، اويىنى بلن علم حيوانات علماسىنىڭ چىلى تىحقىقاتى آراسىندا كىچىل . چك آلى كۆپ ايرىمكلىر بار .

مىن قوڭۇرنى باش توبىن توڭكۇرلىگان بىر

لغت : ياز قوڭۇزى : قوڭۇرلارنىڭ ياز كۈنلىرىدە

كۆپ بولا طورغان ، بىر تورلى واغراق Майский жукъ نوعىسى . مایس بوجگى . مىزگىل : مەين بىر وقت . موسم . تىحقىقات : بىر نرسەنىڭ آغىن بىلر اچون توبىچوب تىكشۇر قارماق . انقلاب تىكشۇرمك . ايرىمك : مەخ كۆڭل آچماق اچون اويىنغان اوين . اكلنجە . توڭكۇرمك : صاوتى باش توبەن قابلاماق . آودارب قويماق (باشقورتچا) .

ئىدى . نادان خىلقلر ايسە آوروپادىن نە كلور ايسە جەلەسىنى دشمن طوتارلىر ئىدى . شول جەھەتتىن علم ومعرفة صاحبلىرى هېچ بىر اش ميدانە كىتورە آلماي طوررلىر ئىدى . اكرده تركىيادە مشروطيت اصولى مەكمەلىنىسە مذكور حاللىر ايكىنچى روشارە كرە چكدر . زىرا اسلام حكومتىدە اولان بو انقلاب تائىرى ايله بتون دنيا اسلامىنە بيوك بىر انقلاب حاصل اولمىغە بىز جىزىر وتونس قىطەلرمىزدە هم انقلاب اولمىچقىر . ايسكى مەتەصبىلر علم وفنلىرگە قارشو جەھاد ايدوب طورولرىدىن فارغ اولمىچقىر وبونلر ايله عمرلىرىنى ضايىع ايتىمكده اولان اهل علم ومعرفة ايكىنچى بىر اهمىتلى اشلىرگە كىرشە چكلىر هم موفوقدە اولمىچقىر . بلكە ايلكىدە بونلر ايله نزاع ومجادله ايله عمر كچىرمكده اولان مەتەصبىلر كىندىلىرى اوشبو علم ومعرفة اهلى ياشلىرگە ياردم ايتىمكە بىر بىرىنە يارمىچى اولمىچقىر . هر حالدە كلە چك كۈندە علم معرفة صاحبى اولان ياش مسلمانلر خلاق حضورىدە بىك بيوك نفوذلرە مالك اولمىچقىرلر ودىنلرىنە رواج وىردىر چكلىر . « صباح » طرفىدىن كۈچلەش اولان « تان » ماقالىسى بۈندە تامدىر . بونىڭ فرضلىرى بىر وقت اولورمى يوقمى ؟ بىز بوڭا عقلىمىز ايرىشماز . لىكن مسلمانلرنىڭ احوال روحىلرىنە تمام آشنا واوروپا مەعارفىدىن هم حصە آلمىش اولان بيوك اسلام عالەملىرىدىن بعضىلرىنى بىلورمىز بونلر ايسە اسلاملرنى ترقى ايتىدىرمك ايسچون مطلقا دىنىنى اصلاح ايتىمكىنى لازم كوررلىر . اكرده اسلام دىنى اولىكى سلفى وقتىدە اولان حالىنە قايتارلور اولسە مسلمانلرنىڭ نە فنون جدىدە ونە مەعارف قدىمە گە دشمن اولمىيە چقىلرىنى اعتقاد ايدىرلىر .

دیب قوڭزنىڭ ھىر كىتھە دقت ايتىر ايدىم . اگر اوچوب كىتھە چك بولسا ايدى ، مېنىم دە فېكرم قوشى اوچار كىتھە ايدى . آلدە رحمت ، توبە . نىگە نوشونى نىت ايتدى . توشوب يتكاندنصوڭ قاراصوتقا ياقنلاب بارغانن كورب ، موندان ايندى زور زور وقعه لر ظهور ايتھ چىگنە دائر كوڭلەدە بر تورلى سىزىنلور طويماغا باشلايدىم . البته خېرىگىز باردىر ، خرىستافور قالومب دا ، آمرىقاغا ياقنلاشې بارغانن ، مونه شول روشدە كوڭلى بلن آلدان سىزىگان اېمىش . اول آرادا قوڭز جنابلرى قارا صاوتقا بارب يتدى . . . . . دىگانچى بولمى بورنون قارانڭ اچنە باتوماسنى ؟ . . . . . امان ، تىز بر آق كاغد !

بورون كاغد اوستونە نىگاندنصوڭ ، آق اوستونە قارا ازىر سالماغا ، (ئىلى قاراغىز ، قارا !) نىندەى ماتور رسەلر صىزماغا باشلايدى . قارانڭ تركىبىندە كى اچىلك بوروننىڭ اچن اچتىرگاندىن مىدىر ، نىدىر ، قوڭز بر طنماسدان آلتا طابا بوگرە ، بارا بىرەدە بر بورنون قالقتب توشورە ايدى . موندان بر تىزم نىقەلار حاصل بولا ايدى كە ايسكار برك قارالغاندا بىك كىلىشلى رسم ايتلىگان بر خط كورىنە ايدى . موندانصوڭ قوڭز مارشروطنى آلىدىر بر « قروغوم آرش »

لغت : حرىكت : قىمىلداق . قوزغالماق . تىپىرنەك .

دقت : واقلىق . نىچكە لك . بر نىرسەنى توپچوب تىكشرب داراماق . **وقعه :** بر اشنىڭ يا كە بر حالنىڭ كوتىمگان ىردە بولوب قالووى . بولوب اوتكان حال . غوغا . طالاش . **Происшествіе** : دائر : ايلە نوچى . بر نىرسەنىڭ ايلە . نەسندە اوراب يوروچى . بر نىرسە طوغرىسندا بولغان اش . **خرىستافور قالومب :** يا كا دنىيانى باشلاب طابوچى . **تركىب :** تورلو نىرسەنى برگە كىتىرې قوشماق . **مارشروط :** سفر اچون ، قاي كونى قايىسى ىردە بولور . **غاسن ، نىنەى يولدان يورورگەسن آلدان تىيىن ايتىب قويماق .**

صو استا كنى . آستندا حبس ايتە ايدىم . بىچارە ھىوان شووب توشمك ، توشكاندنصوڭ ىنە منمك اچون ، استا كاننىڭ يانلارنىنا طرمانب طرىشا و آرادا بر آرقاسى اوستونە تىكارى ايدى . بو حالنىڭ بر قوڭز اچون نىندەىن زور فلاكت بولغانن البته بلەسىز . ياردمنە يتشكانچىگە قدر قولى بلن آياغى بلن برىرگە بىيشىرگە طرمىشىنب كو بىمىگە چە اوڭغا صولغا يوغارى توبەن صوزىلب آزابلاناچاغن بلر اىچون تماشاسنا كرىشىر ايدىم . اوز اوزىمە « چىناب ، بو قوڭزلار نىقدردە اھىق نوسەلر ايمىش ! » دىر ايدىم . كوبىسنچە قلمنىڭ جونلى باشن اوزاتب اوزىنە ياردەدە ايتىر ايدىم . مونه بو ايتكان ياردەم سىبىلى دنىدادى كىشفلرنىڭ ايك زورىسىن ، ايك شرفلىسىن مېن قىلغان بولدىم كە بو كىشغىم آرقاسىندا (پركن) اسملى ذات بلن بىرلكك « كورستلىگان ايزىگىلك ھىچ بر وقت يوغالماس » دىب ايتە آلا ايدىم . قوڭز قىلمدىن ىغلب توشمىس اچون قلمنىڭ جونلارنىنە آصىلب آياقلارى بلن صارىلا ايدى . مېن دە يازو يازغان وقتىدا بر آز قلم اوستونەدە استراحت ايتوونە ايرىك بىرە ايدىم . فقط تىرمە ايتىمكە بولغانم (ژول سىزار) نڭ اشلىگان اشلىرنىن دە بىگىرك « عىبا ، اوچوب كىتھە چكىمى ؟ يوقسا قلمنى بويلا ب توبە نىگە مى توشە چك ؟ »

لغت : فلاكت : بولگونچىلك . بلا . قضا .

آزابلانماق : (عربچە عذاب كلمەسندن) اشلاب ايتنىمك . اش بلن يونچوماق . كىشى : گىزىلى نىرسەنى طابىب آچماق . شرفى : قدر . عزت . حرمت . **Честь** . استراحت : راحتنىمك . طنچلانماق . يال ايتىمك . **ژول سىزار :** (Юлий Цезарь) روما قىصرلارنىدان امور عىسكرىيە وسىياسىيەدە مھارتى ، سوزدە چە چىلىگى وېر نىچە تىنىقاتى بلن تىيىز ايتكان بر پادشاھدىر . تولدى عىسى غەمدىن يوزىل مەقىم .

— قورقما! سېڭا اندشكان كشى، طوغرى كشى.

مىن:

— اوياتىسىز! طىماساڭ، باللا توبىندەگى قاراولچى صالداقتا خىر ايتىرمىن.
آرىستان تىمىدى. بىر آزدان يىنە سوزگە باشلاپ:

— حسبخانىگە كىرىپ چىقىپ بولمايدىمىن، اوتىكەندە يوزوگىزنى كوردىم. مىنىم كىيىم، انسانلارنىڭ ظلمىنە دوچار بولغان، بىختىسىز بىچارىلارنى آياغانداي شىقتا يەسى ايكانداگىزگە كىرىپ ايتىم.

— ماچايىت!! . . . بىر قارت بىلەن بىر بالانى اوتىرگان ياوز!

— آھ، كورەمىن، سىزدە، باشقالار كىيىم، اوك صوقىر ايكانىسىز. لىكىن ئالى بوقدر ىش بولا طوروب، يىمانلىققا اعتقاد ايتىم! . . .

آرىستان تىمىدى، اوتىكەندە بىر كىشىنىڭ اوزغان ايشىتىپ تىمىدى. صوڭوندان آڭلادىمكى بىر اوزغان كىشى اولىكلار كوموچى قومىسىر ايدى.

قومىسىر ائىدى اوزىپ كىتكەندىن سوڭ،

آرىستان تىمىدى بىر اوزغان كىشى، حسبخانىنىڭ مۇھىم پىيىمى ايدى. الحمد للە، اولدا قىلمىنىڭ صافلىغىن، كوڭلىمنىڭ كىسىز ايكانلىغىن بلە . . .

آرىستان تىمىدى بىر اوزغان كىشى، حسبخانىنىڭ مۇھىم پىيىمى ايدى. ژاندارمانى چاقىرىپ، آرىستان تىمىنىڭ سويلەگەن سوزلىرىنىڭ ئىشەنچىمى، بوقىمى، دىيىپ بىر اوزغان ايدىم. لىكىن آرىستان تىمىنىڭ

سوزلىرى، مىنىم ھەر نىرسەگە تىزگىنە اشانوچان كوڭلىمگە شوندى تائىر ايتىكلار ايدىكى بونىتىدىن

لغت: تائىر: — اثر ايتىم. نىرسەنىڭ اچىنە اوتىم. اوز قالدۇرماق.

ياصى. تىكرار نىتىن اوزگىرتە، بىر «قورغوم آرش» يىنە ياصى. دىخى بىر فىكرىن آلىش دىيىمەن. يىنەدىن بىر طابىق «قورغوم آرش» ياصاغاندا. نىسوك، كىرىسىنە يوزمىگە باشلى. بومانىيوراسىندان كانغىد اوستونىك فرانسوزچا بىر (س) حرفى مىدانغا كىلە. موى كورو بىلەن، كىلىت ايتىپ، دىھنە ماتور بىر فىكر توشدى:

شاشىب ابطرانىب قالغان قوڭزنىڭ بوزونون ياڭدادان بىر طابىق يازو قاراسى بىلەن يىخىيىلاب بويانغاندىن سوڭ، كىتابنىڭ بىرىنچى بىتى اوستونە قوئىپ اىشەنچى يازدىم. لىكىن نىچە ايتىمكى دە خىوان اىچ، حىسن خىطنى بىر انسان قىدر اىتە بولدىرا آلمايچاقىن ايسابىلەپ، اويىرەتەپ طوروب اچون قولىمدا بىر شىرپى آلىم. واقىعا، موىنىڭ اچون ايكى ساعىت قىدر ازابلانغا طوغرى كىلدى. اما كورسەگىز، نىندەي ماتور، نىقەردە ماھىرانە بىر اثر وجودكە كىلدى!

بىر اىشنى چىكىسىز اىشلى آلر اچون تىرەزەگە ياقىراق باردىم. بىز تامدىر سوڭ حرفىنى بىتىرۈپ اوستونە ايكىن، قولانغا بىر «دوستىم!» دىيىگەن طاوش كىلدى. كوتەرىلەپ اوزامغا قارىدىم، بىر كىيىم دە كورە آلمادىم. يىنە شول طاوش «بىرىدە!» دىيىپ قىچقىردى. «قايدا!» دىدىم. «حىسبخانىدە!» جوا بىن بىردى.

ايندى طاوشنىڭ حسبخانى تىرەزەسىدىن كىلگەن، سويلەپ چىقىپ دە بوزكونلردە كولىمىسەرى بىلەن مىنى قورقتان معلوم آرىستان تىمىنىڭ ايكانلىغىن آڭلادىم.

آرىستان تىمىدى بىر اوزغان كىشى، ايتىدى:

لغت: ايسابىلەمەك: — (غىرىچە حساب سوزىدىن بوزولغان) اويىلاب قاراماق. اويىلانماق. ساناماق. وجود: — بارلىق. وجودكە كىلەمەك: — بار بولماق. كولىمىسەرىمەك: — تىسىم ايتىم. چىلەپ كولىمەك.

ايدى. اوكنچ توگلمى كه قارا اچنه چومار چوماس
ياكلش يولدا ايكانلگن سيزب نكرار يوغارغا
چققان! ايندى باشدان آياق ماتم كيملرى
كيينب آغاندانصوڭ طرمانا طرمانا ياكادان كتاب
اوستونه اوزيب طوب طورى دورتنچى فصلنڭ
باشنا قدر كيتكان. مونه شول يردە اوزينڭ
ياقاسندان آلدەم. هرنيقدەر دورتنچى فصلنڭ
اوستونكە بر آز كوبرك دە طورغان ايسە دە، علمچە
آرتدرغان اشن كورەدم.

كتابنڭ اوستونده زور زور طابلا،
كوللەر، دريالار، يعنى بر ترم فلاكتلر - حاصل،
بر قارا نغى، دهشتلى منظره كورنمكە ايدى.

**

كتاب ايسە خلفه منڭ كتابلارندان بولوب،
نادر اثراردن، بلکہ منلى طابلماس غايث بهالى
بر كتاب ايدى. مسؤليتى دە جان قيمتى ايدى.
مونه، كورەسز - بندم!

**

يازو قاراسن قالن كاغد بلن سوزوب
آغاندانصوڭ، كتابنى كيبەر اچون آچق قويب،
قايفيلى حالمنى اوبلانماغا باشلادەم. كوگلمدە
اوكنودن دە بيگرك فورقو طويا ايدەم. فورقوما
سبب بولغان نرسە ايسە قوگز كيفيتن چارەسز
خلفه مەبلدرو لازم كيلوچيلك ايدى. خلفه م
ميگنا، ايندى عقل اوطرتر چاقلارم يئكانللكدن
بحنلر ايتب طورغان بروقتدا، عزيز وقتلارمنى
ارەم ايتكان بو قوگز ماجراسن ايشتە چك بولسا،

لغت: دهشت: - قاتى قورقماق. ايسدن

يازماق. ايبە نەمك. قورقودان هوشسز بولماق. دهشتلى: -

قورقنچ. ايبەنچ. منظره: - كورينش. شكل. قيات.

نادر: - بيك سيرەك، آز طابلا طورغان نرسە.

ارەم ايتەك: - (عربچە حرامدن) تيگن گە ييرەك.

اورنەسز يرگە صرف ايتەك. اسراف ايتەك.

قايتدم. يەنە، مونوڭ اوستونە، آريستانت
چرايمدان كوگلمنڭ صافى ايكانلگن، كرسزلگن
بلب هم شوگا طايانب، ميگا سوزن سويلەدى.
ايندى اگر آنى ژاندارماغا ايتە چك بولسام،
عادتا اهانت ايتكان بولاچاغمنى اويلادەم.

مىنى تيرەزە توبونە كيتركان بوسويلشولر
بتكاندنصوڭ، آريستانت طمدى. مين دە تکرار
قوگزم ياننا قايتدم.

قايتدم اما... چرايمنڭ صابصارى

كيسلگانن يخشى بلەم... كوزيمە كورنگان

بولگونچيلك شول درجە چامادان طش زور

ايدى كه بر تورلى توزەتلووينڭ، تعميرينڭ

هيچ امكانى طابلاچاق توگل ايدى! ايڭ اول

بوفلا كتكە سبب بولوچىنى، ياقاسندان آلووم

بلن، تيرەزەدن طشقا ارغندەم. موندانصوڭ آفتق

درجە بر ايميدسزلك بلن مصيبتلى حالمنى تيكشرمگە

باشلادەم: دورتنچى فصلنڭ آستندان باشلاب،

صحيفه نڭ چيئنه قدر سوزلغان قابقارا بر قارا

طابى يازيلب ياتماقدا ايدى. بو يردە حيوانچق

طوروب، توبنگە توشو اچون، چماسى،

كتابنڭ يانن بيك نكە كورگانلكدنر، كيريگە

ايلەنگان ايدى. اول يردن كتابنڭ اوڭ ياق

بيئنه چغب، آنڭدا ايڭ چيئنه قدر كيتكان.

بو يردە ايسە يەنە كيريگە ايلەنب ايكي بيتنى دە

كيچكاندنصوڭ، ايڭ آفتقدا كتابنڭ قردان

قارا صاوت اوستونە اوزغان ايدى. قارا صاوتنڭ

اوستى شما بولغانلقدان آندا آياق طوتدرا آلمى،

آستداغى جهنم قويوسنا، يعنى مينم دە. آنڭدا

فلا كتبزگە سبب بولغان يازو قاراسنا اوچقان

لغت: اهانت: - قدرسزله مك. خوار كورمك.

تعمير: - بوزولغاننى تورتەك. امكان: - ممكەنلك.

بولا آلماتق. صحيفه: - كاغدنڭ بر يوزى. كتاب

كاغدينڭ بر بيتى.

عاليجنابانه... بر صورتده شكاييت ايتە ايدم...
 تمامدر مين بوجبالچقلى احوالدين اوستالق
 بلن قوتولو پلانن فوروب ماتاشماقدا ايكن،
 موسيوراتيننك آياغى طاوشن ايشتمايمى؟
 شاشقانلغمدان كتابنى درجال يابدم. تكرار
 آچدم. بردخى يابدم. نهايت بولغان اش
 بولغان، ايندى نيچك ايتب سوز باشلارغا بلىمى
 يونچوغانمچا، كتابنى آچارم-والسلام. بارسون
 دهشتلى طاب اوز اوزينه خلفه گە اشنى
 آكلاتسن، ديب كتابنى تكرار آچدم.

***

موسيوراتين ميكا درس بيرر اچون
 كيلگان ايدى. كتابقا كوز صالحاسدان،
 باشندان فوراشقاسن آلدى. اورنديغن
 طور يلاب، بورنون سورتنگە باشلادى. مينده
 سوز باشلاوفا موافقلى بر جمله طابار اچون،
 بورنومنى سورتنگە باشلادم. قوللار بورون
 تيره سنده چبالغانميدر، خلفم عجب سنب
 يوزيمه فارادى. مين موسيوراتيننك، مينم
 آنك بلن بروقتدا بورون سورتكمن مرادم
 نى ايكاننى بلهسى كيلب اويلانماقدا ايكانن
 ايسكارمى، كوزلرى كتابداغى طابقا توشدى
 بوغاي ديب، كوزارمى توبەن ايدم. ايتەچك
 سؤاللرندن ده بيگرك هيچ بر سوز قوشمى
 طور وونا شاشدم. چونكه سؤاللرينك هر قايسنا
 جواب از رله گان ايدم. نهايت خلفه (آراتور) لارغا
 مخصوص بر طاوش بلن سوزگە باشلاب ايتدى:

لغت: عاليجناب: - الوغلق و طوغريلق ايهسى.

بوروقلقدان، اشا كيلكدان يراق بولغان كشى. شكاييت:
 بر كوكلسز حالنى سويلب زارلانماق. برهونك ياراماغان
 فعلن ايكنچى بره وگە رنجب سويله مك. آراتور: -
 خطيب. مجلسرده معنالى سوزلر سويله وچى. چه چەن.
 مخصوص: - آطالغان. آطاب اشلنگان. آطاب قويلغان.

اش يمان! هم چنناب وقتىنى تهلکهلى اخلاقه
 ضررلى (مينم قاراماچە توگل، البته- خلفم
 قاراماغنا.) اويينلار بلن اوزدرغانم. مونه
 شونك اچون بورگم تترمكده ايدى.

اول آرادا تدبيرده اوستالغنا اشانغانم
 شيطان قلبه كرب، ميكا برتسلى بيردى. بر
 قباحت اشلنديمى، - شوندوق شيطان كيلب
 يته. اشكه مطلقا بارماغن طفا. مينمده خاطر مه
 كچكنه بريالغان كيتردى: مين بولمه مدن چققان
 آرادا، كورشينك ماچيسى تيره زەدن كرب،
 قهر صوققان نرسە، كتابنك دورتنچى فصلى
 اوستونه قارا صوتنى اودارغان!

لكن درس ساعتلرنده ميكا طشقا چغارغا
 يوق ايدى. موگادا بريالغان اويوشدرو كيرك
 بولوب، فلم صاتب آلو اچون چغارغا مجبور
 بولغانلغىنى، لكن اوستل طارتماسندا قلملرم
 بارلغن خلفمده بلگانگە كوره، مونك اچون
 دخى، طارتما آچقچن كيچه كيچ مونچادا
 يوغالتقانمى، اگرچه مونچا اچون خلفم مدن
 اذن آلماغان ايسهمده هم چنن دادا بارماغان
 ايسهمده، فوكز قباحتن سويله گانمچە، اذنسز
 مونچاغا بارغانلقنى سويله مك بولدم. بو صوكفى
 قرارم بيك معقول ايدى. چونكه بر ياراماسلقنى
 انكار اچون ايكنچى بر گناهنى اوستومه آلغانلقدان،
 خلفم، كتابنك پچرانووندا مينم چننابدا فاتشم
 يوقلغنا بالضرور اشاناچاق ايدى.

بوپلان مينى اوز وجدانم آلدندادا بر
 آز گناهدان قوتقارا ايدى. چونكه اوز اوزمذن

لغت: تهلکه: - تورقنچلى. خطرلى حال.

آخردا هلاكلك كه چغاراچاق حال. تسلى: - يوانماق.
 يوانچ. قايعيدان قوتولوب كوكل طنچلانماق. مجبور
 بولماق: - براشنى تله ميچه اشله مك. چاره سز اشله مك.
 بالضرور: - چاره سز. اختياردن غيرى.

— يە، يىگت! مېن سىزنىڭ چىرايىغىزدان
آڭلىمەن كە...

— يوق، ئافىندىم!...

— چىرايىغىزدان، آڭلىمەن، دېمەن...

آڭلىمەن كە...

— يوق، ئافىندىم!... ماچى...

بوجواب اوزىنە گويا اطاعتسىزلىكنىڭ دە

چىگىدىن چىقىم كېك كورنگانلىكنى، موسيورائىننىڭ

توسلىرى اوز كوردى. انقلاب شىلتەلەرگە ازىرىدى.

لىكن اول ارادە كوزى نىڭى، ايمەنچ قارا طابقا

توشمىنى؟... طابىڭ كورىنىشى آڭا سانكە

برىنقى يودروق كىلىپ بىرلىگان كېك تاثير

ايتىدى. حتى عكس تاثيرى قايتىپ مېنى دە

سلىكتىدى. موندانصوڭ قوباقچاق جىل دولغا

كوكرك كىرر كون ايتىدى كىلدى. دىدىم:

— ئافىندىم! مېن بولمەدىن چىققان ارادا...

ما... ماچى... نى ئالى... بىر قىلم صانتب

آلو اچون... ماچى... چونكە آچقىمىنى

يوغالتقان ايدم دە... ئەكى، كىچە كىچ،

مونچادا... ماچى...

مېن بوسوزلىرنى سويلەگان وقت موسيورائىن

تىننىڭ كوزىندەگى دەشت ارتقان صاين آرتب،

يوزونە قازاوغادا مجالم قالمى، آچقدان آچق

گناھىنى اقرار ايتدىم:

— موسيورائىن! سىزگە يالغان سويلەمكە

ايدىم... بوفلاكتىڭ بارىسنا سىببى مېن مەن...

موندانصوڭ تېرەن بىر سىكوت حاصل

بولدى.

لغت: ازىرلىمەك: — جازىرلانايق. نىڭى: —

شول. اوتەكى. آن. (اسم اشارة). ايمەنچ: — دەشتلى.

قوط اوچقوچ. ئەنەكى: — ئەنە. اسم اشارة، كى-ادات

تا كىد. سىكوت: — طىناق. سوز سويلەۋدىن طوقىتاماق.

***

نهایت موسيورائىن عقلن باشنا جىناب،

بوسوزلىرنى ايتىدى:

— يىگت! اچمە قايىناغان آچولارمىنى آلكە

قدر نلم بىلن اظهار ايتىگانىمە تعجب ايتىمگىز.

اظهار ايتەچكەن. لىكن طوغرىسن ايتىمى؟

آچولارمىنى تمام كورسەن بىتكە آغانداى سوز

طابا آلەم...

اول ارادە چىنلرنىڭ بىرسى خىلفەنىڭ بورنو

اوستونەگى مىڭگە قونب قاراماسنى؟ يوزومدىن

يىنگل بىر كولو مسرەو بولوطى كىچىدى.

اورطالقىنى تىكرار بىر سىكوت قابلادى...

نهایت موسيورائىن آياق اوستونە باصب، ايتىدى:

— اشلەگان قباختىڭنى كىرەگىچە اويلاپ

آڭلار اچون، ايكى كونگە قدر بولمەك اچىدىن

طشقا چىماسسىڭ! اوز طرفىدان مېن دە بولاشنىڭ

توزەتلىو چارەسى غەندە بولاچاقمىن.

موسيورائىن بولمەدىن چىب، بولمە ايشىگىن

اوستومە يوزا قىلغانداصوڭ، آچقىنى چىقار

آلدى كىتدى.

گناھىنى طانىمىچا اقرار ايتووم، يورەگە

بىر ازىنسىلى صووى سىرپىكان ايدى. موسيورائىن

نىڭ كىنوۋى مېنى اويالو اوڭايسىزلىغىدىن قوتقار،

اسىرلىگەننىڭ اولىگى وقتلارى كوڭلىلى بىر ازادلىق

كېك كورنىدى. اكر موسيورائىن ايكى كونگە

قدر اشلەگان قباختىڭنى اويلايدىمگان بولسا ايدى،

زور بىر تىلەكەدىن قوتولغان كىشى كېك،

اسىرلىگە شادلاندا ايدىم. تىك موسيورائىننىڭ

ايكى كوندانصوڭ كىلىپ بو طوغرىدا ياكادان

سوز باشلاۋىدىن قورقا ايدىم. شونىڭ اچون،

اشلەگان قباختىمىنى اويلاماغا باشلادىم. باشلادىم،

لغت: غەندە بولماق: — قايقوسىندا بولماق.

نيك يالغان ايتيم بو، «ياڭا پيچدن چققان»
سوزلرى تكرر ايشتلگان صابن اختيارم فولمدان
كيتمه ايدى. يخشى الى، تاثيرنڭ تيز فرقه
بارب، آش قازاندا قاينى باشلاغان حسياتنى
باصب اولگوردىم.

ايندى بوقفير كسبچينى خطا اميدده طوتوب
يولندان قالدرونڭ دا ياراماياچاغن اويلاپ،
بوگون پره مچكه احتياجم يوقلغن آڭلاتماق اچون،
تيره زه نڭ ياننا باردىم. پره مچچى، ميني كورر
كورمس، ديدى:

— يه، تيز بول! آشغچ اشم بار!
ايتە من ايچ: اول ميني ميندن آرتغراق
طاني ايدى. مين ده ديدىم:

— يوق! كيرك توگل. آقچام يوق.
— جانم، بوگون بيره سيگه آل؛ نيينڭ
كيتب بارا!

— ذاتا قارنم دا آچ توگل.
— سويليسڭ طاغن!
— بوگون اشم بار.
— يه چى، تيزرك بول!
— هم مين محبوسمن.
— آ-آ، ميني بوشدان بوش يولمدان
قالدوماق بولاسڭ.

موندانصوڭ پره مچچى يولينا كيتمك اچون
كارزينكاسن كوتردى.
بوحركتى ميكا ايس كيتريك بر تاثير حاصل
ايتدى... آرتندان «طور!» ديب قچقردىم. بر
نيچه دقيقه دنصوڭ بر باوفا ماهرانه به يلب توبه ن
صارقتلغان اشله پهم بلن «ياڭا پيچدن چققان»
ايكى پره مچ طارتب آلدىم. آخرى بار.

لغت: فرقه بارماق: — ايسكارب قالماق، آشلاب
آلماق: حسيات: — سيزولر، طويولار.

ع

اما اوى ديگان نرسه ذهنگه كره مى صوڭ!
اويلاپ اويلاپ، يالغز اول باشدا سويله گان
يالغاننى بر آز خطر ايرك طابدىم. لکن آنى دا،
فكر مچه، گناهنى عاليجنابانه اقرار ايتووم بلن،
توزتكان ايدىم. ايندى، طوقتا، عادت يرينه
يتسن، ديب اشله گان اشيمه پشيمان بولوب
قارادم. لکن ممكن اشمى! نيقدر طرشدم
ايسه ده ندامت اينه سن قلبه بانرا آلمادم. بو
حالدىن يوره گمڭ چناب، موسيور اتين ايتكانچه،
بوزوق تريبه سز بواووندىن قورقماغا باشلاب،
ايندى، توبه لر بولسن، موندان توبه ن، هيچ
بروقت فهقيه بلن كولمسكه قرار بيردىم.

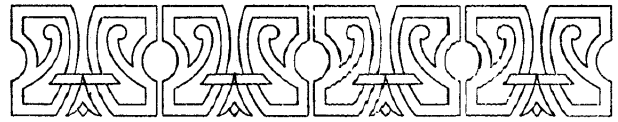
هر كون بيلگىلى بر وقتدا اورامبزدان
اوزغان پره مچ صاتوچيسنڭ طاوشن ايشتكانچيگه
قدر بواويلانولار بلن وقتى اوتكاردم. پره مچچى نڭ
كيلرمللرى يته باشلاغاچ، كوكلهك واق پره مچلر
آشاو آرزوسى حاصل بولدى. لکن موسيور اتين نڭ
ميني چله اوپرتودان بر مرادى نفسيه تريبه
بيردرمك بولاچاغن ايسابلب، نفسمنڭ مرادن
البته اشله مسكه نق قرار بيردىم.

پره مچچى كىلدى. تيره زه نڭ توبونده
طوقتاب قچقردى، قولاق آصادم. اولغنا توگل،
تيره زه نڭ ياقنندا بارمادم.

اگر پره مچچيلارنڭ حاللرنه دقت ايتكانگز
بولسا، آلارنڭ مال صاتو اچون كوچله شب
طرشقانلارن دا ايسكارگانسزدر.

بزنگ پره مچچى ده مينم تيره زه گه كيله گانمنى
كورگچ، ايندى آلش بيرش ايته آلماياچاغنا
حك ايتب، مينم آچ كوزليلگمدن فائده لئر
اچون قچقرو طاوشلارن بر آز كوچه يته توشدى.
ايندى هر بر «پره مچ» سوزينه بر «ياڭا
پيچدن چققان» سوزلرن ده قوشا ايدى.

لغت: ندامت: — اوكنمك، پشيمان بولماق.

قمز و ایچوچیلر

بوندی سرلوحه برلن سوز باشلاو، طبابت آشنالریزنگ یاخود حفظ صحت معلملریزنگ وظیفه لری و آنلردن چغارغه لیاقتلی بولغان سوزلر بولسه ده، الیگه آندی کشیلر طرفندن قمز شیکاللی موضوعسی مهم بر نرسه حقنده مقاله لر کورلگاله می طوره. طوغریسن ایتکانن: طبابت و حفظ صحتنگ اصول و قواعدینی یخشیلاب وهر کم فائده لنورلک روشده میدانغه قویسه بیله طورغان کشیلریمز، فنون مذکوره ننگ الفبالرینه ده کرشکانلری یوق. آنلرننگ کیلگانلرین کوتوب طورغانچه باشمزننگ یوری آغان نقطه لرده سویله شکالی طورسه ق، البته ضرر اولماز.

قمز، بو ییللرده روسیه ننگ هر پوچماغینه ده اسمی طانیلغان ویلیقی سودندن یاصالا طورغان مشهور بر ایچمکدر. شرق خلقلرنده کوبدن بیرلی استعمال ایدیلوب کیلسه ده یاقین وقتلرده غنه آوروپالیلر یلیقی ایتنگ ایسندن بورنلرن طوتوب قاچقان کبوك سودینه ده یاقین کیلییلر ایدی. ایندی، بو ییللرده قمزنگ حقیقتن (خیمیچسکی صاستانن)، بدن انساننی گه تأثیری جهتلرن و بایتاغوق آورولرغه قارشسی کیلوب جواب بیره طورغان بر نرسه ایکانن کشف ایتکچ، آت ایتی حرام بس سودی ده حرام دیوب طورمادیلر، بیک یاراطوب ماقتاب ایچرگه طوتندیلر. حراملغینه، روحانیلر فتواده بیروب اولگره آلمادیلر بوغای، قمز یا صاو و آنی صاتوب فائده ایتو بوللرینه آباق صالوب زور اوطارلرده، تیمر یول تیره لرنگ، شهر روشچهلرنگه قومیسینی زاویدینه لر آچوب قمز سوداسینه طوتوب بو طیلقه سن ۱۵-۲۰۱۵ دن

بزنی صیلارغه ده کرشوب اولگردییلر. مقصودم، آوروپالوارغه قمزنگ درستلکینه اعتراض یا ایسه بزده تیزرک قمز صاتوبی ایتارگه طوتتیق دیوب شاوشو ایتوتوگل. فقط قمز ایچوچی لر طوغریسنک بعض طبیبلرننگ شفیفانده و خیر خواهانه توصیه ایتکان کیگناشیلرندن آکلادیقم مقدارینی و اوز ملاحظه مده معقول کورلگان بر نیچه نقطه نی، کی کسنوب اوقوچیلرغه عرض ایتمک بولدم. بزنگ باشقردلرده، قیرگیز - قزاقلرده قمز ایچو، قزان تاتارلریننگ چای ایچوی کبک عادی و معروف بر اشدر. بزم قزان تاتاری ایرته یوقودن طورغاچوق صماوار یانینه تزیله، آشیسسی کیلسه ده چای ایچه، ازره ک باشی آوروب کیفسرلنسه ده چای ایچه، اشسز طوروب ایچی پوشسه ده چای ایچارگه طوتینه. باشقرد و قزاق آغایلر ایسه قمزنگ موضوعسندن طاغی بر اقرق اولان ایسانلک و ایسانسزک حاللرینه قاراب و نفس قمزنگ حد ذاتنده اولان احوال طبیعیه سینه کوره بعض شرطلرغه رعایت ایله استعمال ایدلسه فائده لی، رعایت ایدلمزسه ضرر محض دن باشقه بر شی توگلدر. قمز ایچوچیلر آره سنده بیگراک نظر دقتمنی جلب ایتکان کشیلر شا کردلریمزدر. مقصد مده قمز ایچمک کیملرگه فائده لی و کیملرگه ضررلی بولوی وطریق استعمالی حقنده بر قنر معلومات بیرودر. «قمز ایچرگه محتاجم» اعتقادنگ اولانلر اولان انابتلی بر دوقتورغه کورنورگه صوراشورغه و آورولرینی معاینه ایتدیریرگه لازمدر. قمز ایچونی آنلر معقول طابسه غنه ایچمک تیوشدر. خمر، بیره (صره) کبک ایچه اکلرده بولا طورغان اسپیرت (الکحول) ماده سی قمزده هم باردر. بناء علیه اسپیرتلی نرسه لر کیملر ایچون ضررلی بولسه، اول کشیلر ایچون

قزاق يورتلرينه كيتوب قمزلى وتر بيه ليرك اورنلرده طور مقدر .

قمز ايچه تورغان آيلرده، فكرى اشتغاللرى ممكن قدر آزايتمق، حرکات جسمانيه (كيمناستيقه و فيزيچسكى ترود) كى مشغوليت جيتلرينه اهمتام ايتمك، صاف هولرده گيزنمك، صالحون اورنلرده اوزاق اوطرمامق، آشاملىق نرسه لرينه دقت ايتمك، بدنى تير وكردن صاقلاو وتير يوللرى اولان مساملرنى تازارتوب (آچوب) طور و همده قمزنگ سوق طبيعيسندن كيله طورغان حرارتنى معتدللاشدىروب طور و ايچون ايرته هم كيچكى وقتلرده (ييلراق كونلرده) صو كرمك : سود، يهورقه، شورپالى آش كى هضمى قولاي آشاملىقلر وياكا - سؤيؤى - ايت ايله كيچنمك، يوقو و آشدن اول كوبرك يورمك، آشدن صوك هم بر آز حرکنده بولنمق، چاينى آز ايچمك، دخان چككمك، كىف بورچى طورغان آدملر ايله اوزاق اوطرمامق، قمز ايچوچيلرگه رعايت ايديله چك شرطلردر .

قمز ايچارگه باشلاغانچه بر كره تصفيه معدنه ايتمك - ايچ اوتكازمك - هم معقولدر . بونك ايچون ايكي بال فاشغى آنگگلييسى سول نام تونزى بر استاقان صوغا سالوب اچمك ياخود يلقى سودينك آچيماغاننى بر ايكي استاقان ايچمك كافيدير . اولگى آطنه لرده قمزنگ بيك قوتليس اچماو هم بيك كوب استعمال ايتماو تيوشدر . اولگى كونده بر استاقان ايكنچى كونده ۱ يارم استاقان اوچونچى كونده ايكي هكدا . . . . بر هفته گه قدر بر بو طيلقه دن آرتدرماو مناسبدر . قمز، آشاوغه اشتھانى بيك آرتدره در . بناء عليه چيباررك آشاو - ايچو حاضرلغينه مالك بولغان كشيلىر ايچونگنه قمز ايچو معقولدر . مقدار كافي در جده صيلانوغه اهمتام ايدلمزسه،

قمز فائده لى توكلدر . دماغى اشتغاللردن صوك كىفسزلنو، ايچ پوشو، يان طارغو، دماغ و طامر آورولرى كىك امراض عصيه گه دوچار بولغان آدملر (نيرؤنى) ايچون قمز مطلقا ضررليدر . اوپكه، باور - كوكراك هم ورم علتلرينه، معدھسى آريغان كشيلىرگه، قانسزهم حالسزلىرگه فائدهسى تجر به ايدلمشدر . آغر خدمتلىر، كوب يورو، يوقوسزلىق، ريؤماتيزم (صالحون تيؤ) آنانيزم (ياشرن اش) ككيلر سببلى كىلگان صرخاولردن، فالج زحمتينك مقدمهسى اولان قورى صرلاودن و بونلر كىك آش يوللرن بيكلى طورغان آورولردن قمز استعمالى فائده ليدر . چونكه قمز غايت اوتكون - تارالوچان بر نرسه اولدقندن قان يورى طورغان كوبشا - طاملرنگ الك واق و الك نازكلرينه قدر باروب ايرشه در . بدنى تشكيل ايتكان كليتچكه - ذره لر آراسن متناسب روشك تنظيم ايتنه - كيركلى جزلرنى كيتروب اورنلاشدره و ضررلى جزلرنى اوزينه مخصوص يوللريله قوغوب چغاره در . دماغدن طارالغان آق سكر طاملرنگ عمللرينه مانعلرنى قالدرمى و تاثيرلرن آرتدره در . بدنى صافلى و آل قزىل بررنك بيره در . قمز اسمنده يوريتله طورغان نرسه لرنى بارنده ماقتاب بترر حال يوق . مثلا باشقرد قمزى كوب وقتده صو قوشولغان بولا . بو ييللرده شهر خلقى ايچه طورغان قمزلىر كوب وقت طبيه مفتشلىرنگ كوزندن اوتكارلمديكندن، ساخته - صنعى هم ضررلى نرسه لر قاتشدرلغان، ياخود چيتدن كيتريلوبده، ايسله نوب بتكان بولا . بو حالده چن، يخشى قمزنى قولغه توشرو ايچون بر نچه تورلى يول بار : ۱) بر طايلى بيه آصراب آنك سودين صاوب قمز آچتمق، ۲) بايلر ايچون، قوميسنى زاؤيدىنيه لرگه باروب طورمق ۳) فقير شاگردلر ايچون،

الفقه، علم الفقه (علم الفرائض اوشبو علمندەر) کبیلر علوم نقلیه اولوب مذکور طریقلر ایله کتاب سنتدن آلتیشلردر. بوندن باشقه برخیلی علم علوم نقلیه دن سانالمشدر ایسه ده (اصلنده نقلی اولدقلری ایچون دگل) علوم نقلیه نی یخشی بلمک وگوزل آکلامق آنلره توفی ایتدیکی ایچونگنده در.

(۱) علم القرآن - علم القرات

علم القرآن یا خود علم القرات: قرآن عظیمینک نقل وروایتی محمد (صلی الله علیه وسلم) گه اسناد، قرآن نك وجوه قرآنده اولان روایتلرینی بیان ایدن بر علمدر.

قرآن: الله تعالی طرفندن محمد (صلی الله) گه جبرائیل علیه السلام آرفلی ایندرلگان کتاب سماویدر. قرآن، مصحف شریفینک جلدلری آراسنده یازلغان، امتنک کؤکملرندده حفظ ایدلگان، پیغمبرمز عهدندن بوکونگه چه تواترا نقل ایدلوب کیلگان کتاب مقدسدر. شویله ایسه ده اصحاب کرام قرآن کریمینک آدابکه متعلق اولان بعض کلمه وحرقلرینک کیفیتنی توری طریقلر، باشقه باشقه و جهلر ایله روایت ایتمشلردر. اوشبوروایتلر تابعین، تبع تابعین زمانلرندده برخیلی طارماقلانوب نقل ایدلمش ایسه ده اماملرنک اتفاق ایله یدی قرائت فرار ویرلمش و او قرائتلرنک درستلگی قوتلی روایتلر و اشانچلی سندلر ایله اثبات ایدلمشدر.

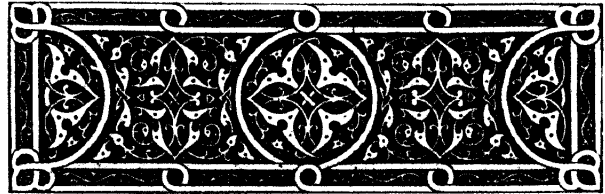
قرآن عظیم، یکرمی اوچ ییل ایچنده کیمساک کیمساک اینوب تمام اولمش وعقائد ایمانیه، فروض دینییه نی تماماً وکمالاً بیان ایلامشدر.

رسول الله ترک ایکن وقتنده قرآن عظیم کاتبلر طرفندن کیمساک کیمساک کاغداره یازلوب

قمزندن فائنده بیرینه ضرر کیله چکی مقرردر. بزم تاتار شا کردلرینک قزاق یورطلرندده قمز ایچهم دیوب یاطولری شول قبیله نرکدر. چونکه آنده یوری طورغان شا کردلر کوبرهک وقتنده فقیر، اوز کیسه سندن تربیه لنورگه حاللری یوق بولدقلرندن هر وقت کشی قولینه قاراب طورغه طوغری کیله، طوطای جیگگالرینک وقتنی بولمی، یات کشی بولغاچ صوراب آلورغه بازمی. مونه شولای ایتوب چاره سز خانم بیکه لرنک صغر صاوغانلرن، قاتق اویوتقانلرن طاری پشرگانلرن کوتوب طورغه طوغری کیله. بوندای اورنلرغه اوچراغان طالع سز شا کردکه، مین، قمزنی بیک آز ایچونی، کوبرهک، نوبتلاب بیریله طورغان سود، قایمق، ارمچک کبیلردن فائنده لنونی معقول کوره م.

ذوالنور یوسف.

«مینزله»

تاریخ العلوم

علم ایکیگه بولینه - علم القرآن - قرآن نك جمع قننوی.

اسلام علماسی علمنی باشلیجه ایکی گه تقسیم ایدرلرکه: بری «علوم نقلیه» دیگرری «علوم عقلیه» در. علوم نقلیه: شرع شریفینک قاعده لرینی وضع ایدن شارعدن نقلگه موقوف اولان علملردر. علوم نقلیه نك صنفلری بیک کوب ایسه ده کیمسی ده نص، اجماع، الحاق طریق ایله کتاب سنتدن آلتیشلردر. مثلا علم القرآن، علم التفسیر، علم الحدیث، علم اصول

کیساک کاغذ لارگہ یازیلوب سورہ سورہ ایدلدی؛ ابوبکر الصدیق عہدندہ آنک امری ایله شو کیساک کاغذ لاردن کوچروب یازلدیده (زید بن ثابت یازدی) ایکی لوحه آراسندہ ایدلدی؛ حضرت عثمان عہدندہ آیتہ وسورہار ترتیب ایدلدی وبرنیچہ مصحفقر قلندی؛ ابوبکر الصدیق نك مقصودی نفس قرآنی ایکی لوحه آراسندہ ایدوب حافظلرنك فونی سبیلی ضائع اولودن حفظ ایتیک؛ حضرت عثمان نك مقصودی قرآن نك اوقولوشنی درست قرائنلرگہ گنه حصر ایدوب قرآن نك اوقولوشندہ آدملرنی تورلی فرقه لرگہ آیراشمق دن صاقلامق، کیله چك ده ده آیریلورغه یول قالدیرمامق ایدی. الحمد لله ثم الحمد لله هر ایکوی مقصودلرینه تماماً واصل اولدیلر.» دیو تفصیل ایدرلر.

مصحف شریف ابوبکر الصدیق دن سوگره حضرت عمر الندہ، آندن سوگره آنک قزی حفصه النکہ قالمش ایدی. حضرت عثمان حفصه گہ آدم کوندروب: «مصحف شریفنی بزه کوندر، بز آندن برنیچہ نسخه استنساح ایدہ چك سوگره اصل نسخه نی یینه سزگہ کوندره چکمز» دیدی. حفصه کوندردی. بعد حضرت عثمان، زید بن ثابت، عبد الله بن الزبیر (۱)، سعید بن العاص (۲)، عبد الرحمن بن الحارث بن هشام (۳) رضی الله عنہم لره بیوروب مصحف شریف دن برنیچہ نسخه یازدروب آلدی. اصل نسخه نی حفصه گہ فایتاروب یازدر. دفلرینی اطرافقه طاراندی. سوگره اوزینك یازدروب آغان نسخه لر ایله حفصه گہ فایتارلغان

(۱) ۷۳ هـ. وفات.

(۲) حسن خط و فصاحتندہ ماهر ایدی. حضرت عثمانغه

قرآن یازانلرنك بریدر. ق. اعلام،

(۳) رسول الله نك وفاتی وقتندہ ۱۰ یاشندہ ایدی.

تاریخ وفاتی معلوم اولمادی.

بریرگہ جمع ایدلمش لکن آیت وسورہلر ترتیب ایدلمامشدر. (یعنی قایو سورہلر مقدم وقایولری مؤخر اولدیغی و اول سورہلر ده قایو آیت مقدم وقایو آیت مؤخر اولدیغی بیان ایدلمامش). بو قدر سندہ اختلاف یوق فقط جمع ایدوچیلرنك عددندہ روایتلر مختلفدر. انس بن مالک (۱): «رسول الله ترك ایکن وقتندہ قرآنی انصار دن دورت آدم جمع ایتدی، آنلرده ابی بن کعب (۲)، معاذ بن جبل (۳)، زید بن ثابت (۴)، ابوزید عبدالله بن قیس (۵) لردر.» دیمشدر.

ابن سرین دن دخی اوشبونك عینی روایت ایدلمشدر. شعبی رضی الله عنه (۶): «رسول الله ترك ایکن وقتندہ قرآنی آلتی آدم جمع ایتدی، آنلرده ابی، زید، معاذ، سعد بن عبید، ابو زید، مجمع بن جاریه حضرتلریدر.» دیمشدر. (بور وایتندہ انس روایتندہ ذکر ایدلگان آدملرنك دورتسیدہ مذکوردر.) بوندن باشقه دخی برخیلی روایتلر واردرکه رسول الله ترك وقتندہ قرآن نك جمع ایدلدیکنی اثبات ایدرلر.

حاکم (ابو عبدالله محمد بن عبدالله اولسه کرک) و باشقه لر: «قرآن عظیم اوج مرتبه جمع ایدلدیکه: بری رسول الله عہدندہ، دیگرگی ابوبکر الصدیق عہدندہ، اوچنچسی حضرت عثمان عہدندہ در.» دیورلر. بور وایتنی بیوک عالہلر: «یعنی رسول الله عہدندہ آیتلر کیساک

(۱) رسول الله نك خادمی اولوب، رسول الله اولگاندہ

یکری یاشندہ قالمشدر.

(۲) ۳۰ هـ، (۳) ۱۸ هـ، (۴) ۴۵ هـ، ده،

(۵) ۲۲ هـ ده وفات ایتشلردر، قاموس الاعلام.

(۶) ابو عمرو عامر بن شراحیل در. کبار تابعین دن

اولوب صحابه دن بش یوز ذاتقه یتوشمش اولدغی مرویدر.

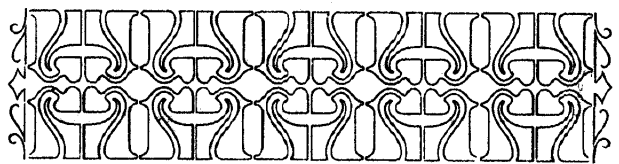
۲۰ هـ دنیاغه کیلوب ۱۰۴ ده وفات کونده ق. اعلام.

سوزدن چولغان بر جمله؛ لکن نیندای تیره ن معناسی، نیندای قورقونچ تفسیری بار!!
بر قابم ایکمکنی طابقان آدم اول بر قابم
ایکمکه قناعت ایتهمی؟ اوخ! انسان
خویرص، طویمسزدر، چیکسز بر خرصغه،
منگولک طویمسزلقغه مالکدر. بر قابم ایکمگی
بولغان کشی اول قابمغه بال یا که آق مای
یا قوق ایستی، مونه بوبال یا که مای نی طابق
ایچونده بر طوقتاماینچه طریشوب ایشلی. بالنی،
ماینی طابقان کشی طاغن باشقا نرسه لر ازلی...
یا کا بر نرسه طابقان صاین، راحتنی آرتدرغان
صاین طاغن آرتغراق طریشه، اجتهاد ایته.

ایتیله بیلورکه: زمانزده هر نرسه نك اوچی
«آچه» غه ترله. بناء علیه، ترکک ایچون بو
طریشو، فقط آچه ایچون طریشودن عبارت بولا.
آچه، - انسانرنك احتیاجلرینی اونار

ایچون کرک بولغان نرسه لر نی حاضرلاوگه بر
واسطه در. (علم اقتصاد Экономическая наука)
آچه نی «واسطه مبادلہ - آماشدر وغه واسطه»
دیبه تعریف ایته. لکن آچه نك حیات اجتماعیده
اویناغان رولی قارالس، کورینورکه، آچه
«قوت» دن باشقه بر نرسه توکلدر. آچه اک
غیرنلی، اک دهشتلی بر قوتدر. آندن اوستون
طاغن زور بر قوت یوقدر. آنك ایچون برنجی
ناپالیون: «بر صوغشنی قازانمق ایچون اوچ
نرسه تیوشلیدر: برنجیسی آچه، ایکنچیسی ینه
آچه، اوچنچیسی ایسه ینه آچه!» دیمش.
ناپالیون نك بوقاعده سنی بالغوز صوغشقه غنه
توکل بوتون حیاتغه، دنیاغه شامل قیلوب ایته
بیلیرزکه: «یاشامق ایچون اوچ نرسه تیوشلیدر:
برنجیسی آچه، ایکنچیسی آچه، اوچنچیسی ده
اوشانداق آچه در!» یاشامق، اولماوچیلک، -
ترکک نی دوام ایتدیر و دینک در. اولمامک ایسه

اصل نسخه دن باشقه مصحفلر نی یاندرمغه (هجرت نك
۲۵ سنه سنک) امر چقاردی، حضرت علی: «اگر
بن والی اولسه ایدم آنك قلدیغنی بنده قلمش
اولور ایدم» دیو حضرت عثماننك اوشبو حرکتنی
استحسان ایتدی. حضرت عثماننك اطرافقه
کوندرگان مصحف شریفلری بش اولمق مشهور
وصحیح اولوب (دورت ویدی اولمق روایتلریه
وار) مکه، شام، بصره، کوفه شهرلرینه
کوندرلدی. بر نسخه سی مدینه منوره ده قالدردی
(یدی دیوچیلر یمن ایله بحرین گه ده کوندرلدی)
دیورلر. ایشته بزم قرآن عظیم مز پیمبره ز
زماندن بو کونگه چه میلیونلر چه حافظلرنك
کوکلنده حفظ ایدلنوب کلدیگی کبی قلم ایاده
یازلوب کیلمش و بر حرفی اوزگرمکسزین قیامتکه
قدر واره چقدر. ع. سعیدف.
(آخری وار)

اقتصادی و فنی مصاحبدر

۱

حیات و آچه

دنیا یوزنده بر میلیارد یاریم خلق حساب
ایتیلدر. بوقدر خلقنك هر قایوسی هیچ آرمی،
طالمی کیچه، کوندوز طریشه. نی ایچون بو
قدر طریشه؟ عمر ایتمک، اوزون یاشامق
ایچون طریشه؛ اولمینچه ترکیگنی دوام ایتدیرر
ایچون بر قابم ایکمک طابق قسدی ایله طریشه.
حالبوکه ایکمکنی حاضرلک ایچون آچه ازلب طابق
کرکدر. چونکه، زمانزده هر کشی اوزی بغدادی
صاچوب اول بر قابم ایکمکنی حاصل ایته آلمی...
بر قابم ایکمک! کچکنه گنه، ایکی

انساننى اوتتوره چك نرسه لرگه قارشى قوتلى بولوى ديمكدر . خسته بولماز ايچون بوتون اعضالر - مرنك نيجك سلامت وتازه بولوى تيوشلى ايسه ، معيشت ميدانده باشقه لر ينه قارشى طور ا بيلور ايچونده آقچه مز بولمق تيوشليدر . آقچه مز بولماسه ، فقير يعنى قوتسز بولامز . فقير بولغان اوزينك تركليگنه خواجه توگلدرد . بناء عليه اوز تركلگنى باشقالرغه اسپرلك درجه سنده صانوب ، آلمان بش اون تين آقچه ايله توشكونلكده ، حقيرلكده عمر ايتهر . . بوايسه بر تورلو « ميات » در .

دنياده انسانلر ايچون ايكى تورلو تركلك باردرد : برنجيسى ، - هر بر كشينك اوزينه مخصوص تركلكيدر . ايكنچيسى ، - بوكشيلرنك تركلكلردن حاصل اولمش عمومي تركلكدر كه بوگا « حيات اجتماعيه » ديه لر . قوملر ، ملتلر ، امتلر ، بارسى شولاي « حيات اجتماعيه لر » دن عبارت در . بر ملتني يعنى بر قسم حيات اجتماعيه ني ياصاغان فردلر - يعنى كشيپلرنك خصوصى حياتلرى ني قدر قوتلى ، كوچلى بولورلر ايسه ، اول ملت ده شول قدر كوچلى ، قوتلى بولور . آقچه ايسه قوتدر . بناء عليه بر ملت افرادى ني قدر باي بولسه ، اول ملت ده شول قدر قوتلى ، كوچلى بولور . بو شوندى عمومي بر قاعده در كه هيچ مستثنى سى يوقدر . ماتلرنك بتماينچه قالوى قوتلرينك يعنى بايلقلرينك قالوى سايه سنه در . ايشته شول اويلولرغه بناء اشبو سطرلرني قارالاب خلقمزرغه بيلنمى بيك فائده لى بولغان عمومي معلوماتلر ، عمومي قاعده لر بيره چكمز . بوكى مسئله لر بزده اصلا آكلاشيله اغان نرسه لردر .

۲

آقچه نك تاريخچه سى

انسانلرنك اوزلرينه كرك بولغان حاجتلرني ينه

اوزلرى حاضرلى بيلولرى مهكن توگلدرد . انسانلر جيولوب قوچا حالنده طور ا باشلاو - لر ينك ايلگى دورلرنه دخى اوز حاجتلرينى اوزلرى حاصل ايتنه بيلولرى بيك مشقتلى وكوچ بولغان ؛ عاداتا مهكن توگل درجه سنده بولغان ايكان . اول زمانلرده آدملرگه آشى طورغان آش ، ايت وكيبه طورغان كيومده حيوان تيريسى يته جك بولغانى حاله بوساناولى نرسه لرنى حاضرلك دخى انسانلرغه كوچ بولمشدر . لكن طور ا بارا آدملر بر قوچاغه جيولا باشلاب ، جمعيتلر بر آز كووباوب و انسانلرده تكامل طبيعى نتيجه سى اوله رق ترقى ايتديكلرى وقت ، آنلرنك حاجتلرى شول نسبتكه كوبايمشدر . موگا قارشى بر چاره بولمق اوزره انسانلر آراسنده بر « مبادل - آليشو » اوز اوزاگندن پيدا بولمشدر . مبادل ، - بر آدم اوزينه كرك قدرى بر نرسه سندن آرتوب قالغانى ، شول نرسه گه محتاج بولغان ايكنچى آدمگه بيروب آندن بونك برابرينه اوزينه كرك بولغان اول باشقه نرسه ني آلمق ديمكدر . مثلاً : بر آدم بولونغه باروب اوچيلىق ايتوب بر نيچه حيوان طونار . ايرته اوستون ، بوحيوانلرنك برسى گنه كرك بولوب قالغانلرينى كمگه حاجت شول آدمگه بيرمكچى بولا . لكن طبيعيدر كه بونلرغه قارشى اوزينه كرك بولغان ايكنچى بر نرسه ايستى ؛ مثلاً بر تيرى آلور . مونه بو « آليشمق » بر مبادل دن عبارت بولور .

لكن مبادل انسانلر آراسنده كوب وقتلر دوام ايتمگان . بوده بيك طبيعيدر . چونكه آرتق بر نرسه ايله اول نرسه گه حاجتى توشكان بر آدم بولوب اول آدم ده ده اوزينه كرك بولغان آنك آرتق نرسه سيني آليشو ايچون اوچر اتومكن توگلدرد . انسانلرنك جمعيتلرى كوباوب بر

انساننى اوتتوره چك نرسه لرگه قارشى قوتلى بولوى ديمكدر . خسته بولماز ايچون بوتون اعضالر - مرنك نيجك سلامت وتازه بولوى تيوشلى ايسه ، معيشت ميدانده باشقه لر ينه قارشى طور ا بيلور ايچونده آقچه مز بولمق تيوشليدر . آقچه مز بولماسه ، فقير يعنى قوتسز بولامز . فقير بولغان اوزينك تركليگنه خواجه توگلدرد . بناء عليه اوز تركلگنى باشقالرغه اسپرلك درجه سنده صانوب ، آلمان بش اون تين آقچه ايله توشكونلكده ، حقيرلكده عمر ايتهر . . بوايسه بر تورلو « ميات » در .

دنياده انسانلر ايچون ايكى تورلو تركلك باردرد : برنجيسى ، - هر بر كشينك اوزينه مخصوص تركلكيدر . ايكنچيسى ، - بوكشيلرنك تركلكلردن حاصل اولمش عمومي تركلكدر كه بوگا « حيات اجتماعيه » ديه لر . قوملر ، ملتلر ، امتلر ، بارسى شولاي « حيات اجتماعيه لر » دن عبارت در . بر ملتني يعنى بر قسم حيات اجتماعيه ني ياصاغان فردلر - يعنى كشيپلرنك خصوصى حياتلرى ني قدر قوتلى ، كوچلى بولورلر ايسه ، اول ملت ده شول قدر كوچلى ، قوتلى بولور . آقچه ايسه قوتدر . بناء عليه بر ملت افرادى ني قدر باي بولسه ، اول ملت ده شول قدر قوتلى ، كوچلى بولور . بو شوندى عمومي بر قاعده در كه هيچ مستثنى سى يوقدر . ماتلرنك بتماينچه قالوى قوتلرينك يعنى بايلقلرينك قالوى سايه سنه در . ايشته شول اويلولرغه بناء اشبو سطرلرني قارالاب خلقمزرغه بيلنمى بيك فائده لى بولغان عمومي معلوماتلر ، عمومي قاعده لر بيره چكمز . بوكى مسئله لر بزده اصلا آكلاشيله اغان نرسه لردر .

۲

آقچه نك تاريخچه سى

انسانلرنك اوزلرينه كرك بولغان حاجتلرني ينه

اوزلرندن كرك قدر آلتون جيمش ایدی .
 وحشیلر فاشنده تيمرنك قيمتلی بر ماده
 بولوی بيك طبيعيدر . چونكه تيمر انسانلرغه
 ايك كركلی بر ماده در . لکن آلتوننی نیچوك
 بر فكر ايله قيمتلی كوردیكلرینی آكلماق
 تېوشلی كورونسه بونك تأثیرات خارجه گه
 منگولك مقاومتندن البته وحشیلر خبردار توگللر
 ایدی . لکن آلتون اول زمانده آمریقادا
 اول قدر كوب ایدی كه طاولرده ، چوقلرده اویمگان
 كوبنجه بيك كوب بولا ایدی . آرچوب ،
 آرولاب طوررغه ده حاجت بولماينجه استعمال ایتله
 ایدی . آلتوننك توسی ايسه طانیمانلر نك ده
 كوزلرینی چاغشدرغوچی بولدیغندن وحشیلر
 آنك توسینی سويوب استعمال ایتولری اعمالدر .
 شول فكر بونك ايله اثبات ایتله دركه
 (خریستافور فالومب) نك وحشیلرگه بیردیكى
 پراستوی ، نوگارك صافی پیالا تویمه لردن
 یالغان موینچقلر آنلرغه بيك قيمتلی كورینوب
 آنلرنك برابرینه یوز میكلرجه درجه سنك قيمتلی
 بولغان آلتونلرنی بیرمشلر وپراستوی موینچقلرنی
 اك قيمتلی بر ماده دییه قبول ایتمشلردر .
 جمعیتلر ، ترتیبیلرلك حكومتلر توزودیکلری
 وقت اوللرده تيمردن آچه اشلامشدر . لکن
 تيمر یوش هوا وباشقا شوگا اوخشاشلی برلرده
 طوتقدیغی ایچون موناردنده بیگرهك ، تأثیراتكه
 قارشى چدی طورغان باقردن آچه (تنكه)
 یاسارغه باشلادیلر . بونك دخی معدنی قيمتی ،
 اقتصادى قيمتنه نسبت ايله بيك توبان بولدوغندن
 صوگرالری كوموش ، آلتون تنكه (монета)
 اورننده استعمال ایتلمگه باشلادی .
 (آخری بار) .

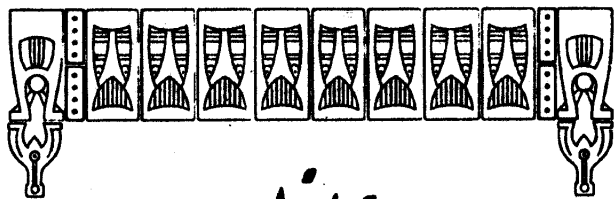
ن . آغەبى .

« ابتدائی حکومت » حالنه کیلدیگی وقت بو
 « مبادلە » نك مشکلاتندن اوتری « واسطه
 مبادلە - آلیشوغه بر واسطه » بیلگولمك تېوشلی
 ایکانی آكلاشیلمشدر .

واسطه مبادلە ، اول قيمتی یوغالمی طورغان
 نرسه گه ایتله لرکه اول نرسه واسطه سی ایله كرك بولغان
 نرسه لرنی آلیشدیروب آلمه مکن بولسون . (قيمتی
 یوغالمی طورغان نرسه نی کیله چكده بیان ایتارمز) .
 واسطه مبادلە یا كه بوكونده گی اسمی ایله
 « آچه » نك تاریخی آیرم آچیق معلوم توگل .
 چونكه هر قوم یا كه جمعیت فاشنك واسطه مبادلە
 بولمق اوزره تورلو تورلو نرسه لر طوتولدیغندن
 تاریخی بیلگولنمگان .

واسطه مبادلە نك قيمتی یوغالمی طورغان
 نرسه بولاچغنی یازدق . اوللرده قيمت وقيمینی
 یوغالتمی طورغان نرسه بولوی بیلنمی ایدی .
 بوسبیدن هر قيمتلی نرسه آچه برینه طوتولغان .
 ایلیکلری ، عجباً ، نه کبی نرسه لرنك آچه
 اورننه یوروتلگانینی دخی تېوشونجه بیله آلمیز .
 شول قدرسی باركه موگا بردرجه گه قدر
 انسانلرده زینت وزینتلنمگه حضرت آدمدن
 بیرلی طبیعی بر میل بولغانلغندن زینت اورنك
 یوروتلگان نرسه لر آچه برینه استعمال
 ایتلمشدر . شونك ایچون حاصل ایتوی کوچ
 بولغان بر نرسه نك واسطه مبادلە بولوب استعمال
 ایتلوی باردر .

زینت ، - اوللری هر قومنك بولوندقاری
 برده پیدا بولغان یوقغه نرسه لر بولمشدر . مثلاً:
 آمریقا یاکی كشف ایتلگان وقت اول برنك
 وحشی خلقی زینت اورننده تيمر ، باقر ،
 آلتون استعمال ایتله لری ایدی . خریستافور
 فالومب بو وحشیلرنی پیروزی ، قانفیت
 وپراستوی موینچالر ، تویمه لری ایله فزقدیروب

تربيه

عائله تربيه سى

بزلردە كۆپ كېمىسەلەر اولور كە بالالار يېنى
تربيه ايدە چك اورن مکتبىلر ومعلملر ديه
بيلورلر وبالالارى حقتە اولان مسئوليتلر يېنى
بالالار يېنىڭ اوقومقده اولان مکتبىلرى ومعلملرى
اوستنە تاشلاپ كندىلرى آپپاق اوله رقى طورلر.
فقط بويلا حال، وظيفه لر گوزل آكلانمادىغى
سېبىندىن ميدانه كلور.

هيچ شېبە يوقدر كە مکتب ومدرسه تربيه
اورنىدەر. وهىچ نزاع يوقدر كە معلملر كندى قول
آستلرندە اولان شاگردلر وبالالارنى تربيه ايتمك
حقتە بورچلورلر. فقط بو بورچ ايكنچى
واوچونچى درجه ده اولوب، بالا تربيه سى حقتە
برنچى لازم تربيه عائله ايچندە اولان تربيه در.
عائله چه لازم اولان تربيه لرنده قصورلق
ايتمامش آدملىرىڭ بالالارى حقتە مکتب ومعلملردن
نه قدر شى طلب ايدىلرسە حقلرى واردەر. اما
عائله چه لازم اولان تربيه ده قصورلق ايدىن
كېمىسە لرنىڭ بالالارى حقتە باشقه لرنى عېلى
ايدىرگە حقلرى اولماز. بو ايسە تربيه عالملىرى
طرفىندىن هيچ مخالفتسىز قبول ايدلمش بر حكمدەر.
عائله چه بوزلوب بتمش بر بالانى مکتبىلر، معلملر
اصلاح ايدە آلماز. بو طوغرودە عربلر: «لن
يصلح العطار ما افسده الدهر» دىيورلر.

مدىنتلى قوملردە دولت اهللىرى وكبار
عائله لر، بالالارى حقتە عائله تربيه سىنى كامل

معناسى ايله يرينه كتوروب يتشىدر دىكلرى
صوڭ مکتبىلرگە يورتك لازم اولدىغندە عمومى
مکتبىلرگە دگل بلگه خصوصى مکتبىلرگە تابشورلر.
بونىڭ سېبى ايسە عمومى مکتبىلردە عائله تربيه سى
آلمقدن محروم بالالار يېغولدىغى سېبىلى آنلرنىڭ
تربيه سزلىكلرى اوز بالالار يېنى سر ايت ايتمكدن
قورقودر. دىمك عمومى مکتبىلر، تربيه اورنى
اولمقدن زىيادە تربيه سزلك اوگرنمك خوفى اولان
يىرلردەر.

عائله تربيه سى حقتە اجتهاد ايتمامش
ملت اڭ خاصيتسىز بر ملت اوله چقدر. زيرا
ملت عائله لردن عبارت اولدىغى ايچون عائله لردە
تربيه اولنمادىغىدىن بتون ملتنىڭ هم تربيه سز
اولمقلىغى لازم كلور.

تربيه نىڭ اڭ مهم اولان قسىمى بالانىڭ
دنياغە كلدىكى ساعتىندىن باشلاپ آناسىنىڭ قو-
چاغندە اولدىغى وقتدر. اوشبو چاغىندىن
باشلاپ حفظ صحت قاعدەلر يېنى موافق صورتدە
بالانىڭ بدننى، هر تورلى كمالت سالورغە
لائىق اولاقچ صورتدە ذهننى، نفس آرزوسىنە
اسير اولمىه چق صورتدە اخلاقىنى تربيه ايتمك
لازمدر. ايشته اڭ اهمىتلى والڭ قىمتلى والڭ
مشقتلى اولان عائله تربيه سى اوشبو اوچ شىدىن
عبارت اولور. اوشبو قاعىلرنى دستور ايدوب
بالالار يېنى تربيه ايتمىش آتا وانالار، بالالارندىن
گوزل معاملە دن باشقه نرسە كورمازلر وكوكللىرىنى
جراحتلىندەرە چك خبر ايشتمازلر. فقط عائله تربيه
سىنىڭ اڭ بيوك قسىمى خاتونلر اوستونده در.
ايمدى خاتونلر كندىلرى تربيه علمى ايله آشنا
اولمازلر وايرلرى ده بو طوغرودە اجتهاد ايدوب
خاتونلار يېنىڭ تربيه علمى آله چق يىرلر يېنى حاضر-
لمازلر ايسە واى بو ملت حالينده واى!....

اشار:

مخمس (۱)

بر امید برله بوغمکین کوکلمی شاد ایلرم دیورم صباح مرادم یاکیچه اسناد ایلرم
بار امیدم بیکار اولسه کیملره داد ایلرم؛ صانمه کزکه بن ینه کندیمه فریاد ایلرم
باشقه در اسباب فریادم که ایراد ایلرم

اهل دانش کونبکون تسخیر ایدرکن عالمی علم حکمت دمبدم اسیر ایدرکن عالمی
فضل هنر آنچه که تأثیر ایدرکن عالمی نور عرفان سرتسر تنویر ایدرکن عالمی
ظلمت اخوانه قارشو قلبی ایقاد ایلرم

غیریلر باغلاب کهرلر همت ایچون ملته قارشو دورمش نا گهاندن کیلکوسی هرعلته
ملتین یادی باعثدر بویله خدمت غیرته عالم ایتمش تعالی آسمان عزته
وادیء ظلمتده فالمش ملتی یاد ایلرم

غیریلر برلیک ایلر گویا بر اعضا ایکن لذت لهجه لری کیم نطق مسیحا ایکن
مسلمینه نه سبب بغض عناد هرا ایکن مبتلای نکبت اولمش حاکم دنیا ایکن
دیرکه بن بو حلاله عقبایی آباد ایلرم

غیریلر طوتسه جهاننی علم عرفان عدلیله اهل اسلام نه سببدر شغلی یوقدر فضلیله
بر برک قاتین دوکار دشمانلیق ایلاب سهلیله وحدتی ترک ایلمش بیگ فرقه اولمش جهلیله
بن بو احوالی کوروب افغان فریاد ایلرم.

« رحیم جان مجیدوف »

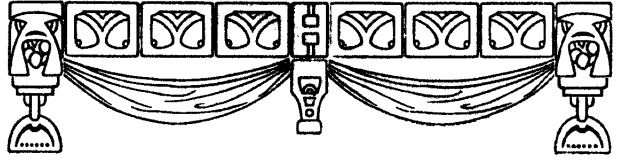
ندامت

بر کونی یاکی باصقان بالا ایدم کوکلمی هر نرسه گه صالا ایدم
آنا آغالرم دیبچی اولوب هر کونی مکتب گه ده وارا ایدم
یغشی ایدی اول آدلاب وارغان یرم سعادت، بخت امید فیلغان یرم
ولکن یولده طوغری کیتماینچه عطالت وهم خیال چاپان کیدم
اوی ایلر آسات سودا ایتکالادم یرافدن بوشقه فائده کونکالادم
اوی اویلاب قولداغیدن آیرلغاچ هر نرسه وهر کیم گه اویکالادم
بیلسه ایدم دنیا نظام طوتقانلغین قارشیسنه آشقونغاننی یوتقانلغین
تدریجی علمی نیگز سالور ایدم آغاچم اوسار ایدی بیوک فالین

« فخر الاسلام عین الدین اوغلی »

(۱) کچن پیل ۳۳چی عدد «شورا» ده اهد فیضی افندیگ «فریاد ایلرم» سرلوجه سوله یازلمش ایباتنی،
توکستان اهلوز حالینه موافق اولدیغندن تخیس ایتدم. رحیم جان.

مراسم و محابره

« مينزله » دن :

« معلومات » ژورنالی اداره سندن احتياط ظهر نمازی حقنده فتوا صورامش ايدم . بوگا قارشو « معلومات » كچن ييل : « فتوى باي آچلغان صوڭ جواب و بىرلور » ديه وعده و يرمش ايدى . ايمدى فتوى باي آچلويينه ييل طولوب كيله در ، شايد بنم سؤالمه ده فتوى نوبتى يتار . بزايلك وقتلرده احتياط ظهر نمازىنى فرض و واجب نمازلر جمله سندن بيلوب محله خلقينه كوب تنبيهلر ايتدك ، بو نمازنى اوقو- مقسزىن مسجددن چيقولرىنى منع ايتنه طورغان اولدق . صوڭره « البرق الوميض » نى كور- ديكمزده بونڭ دليللرىنى معقول تابوب اوزمز نڭ دليلسز اوله رق محله خلقينه امرلر قيلمزنى آشلادق و زياته محجوب اولدق هم ده خطا اشلا ديكمزنى محله اهلينه اعلان ايتدك . بو اشمز فاضل مرجانى غه دگل بلكه آنڭ كوسترديكى دليللرىنه ايارودندر . بو طوغروده اطرافده بزرگه هجوم ايدوچى ملالر كوب . لکن بز بونلر نڭ اشلرىنه كرشمايمز ، بونلرده بزم اشمزگه كرشماسونلر ايندى . هر كيم اوز عملى ايچون اوزى جواب و يرسه كرك ، بونلر بزم ايله شغللنماسونلر ايدى . «شورا» ده فاضل محمدجان افندى و فاضل حسن افنديلر نڭ بو خصوصده اولان مقاله لرىنى اوقودىغمز صوڭ ، بزم فكمزده علم اهللىرى ده وار ايمش ديه شادلاندىق .

**

« استرخان » شهرندن :

«شورا» مجموعه سينڭ ۶ نچى عددنده «جوجى خان» ترجمه سنده «اوردا»، «جوجى» لفظلرينه لغت چغتايچه شرح يازلمش ايسه ده موافق اولانى بونڭ خلافتچه در . عسگر لك ، عسگر قونديغى محل ديمك اولوب دال حرفينڭ ضمه سى و بر واو آرتدولوب «اوردو» لفظينڭ معناسيدر . «آلتون اوردا» لفظنده دالدين صوڭ الف ايله در . قارت نوغايلىر هم شويله تلفظ ايتله لر . «اوردا» قارا آغاچ نو- غايلىرى استعمالنده «زور كييز اوى» در . الوغلاب ايتولگانده عربلر نڭ «القصر» لرى معناسنده اولسه كرك . بن بونى بر نچه قارتلر نڭ مكالمة سندن ايشدوب «اوردا» نى اوى معناسنده ديه اعتقاد ايتمشيدم .

جوجى نڭ شرحنده لغت چغتاي معناسىنى ذكردن صوڭ «دائرة المعارف» - طوشى - رسمنه ، عرب مؤرخلرينڭ كويى ده - دوشى - رسميله يازمشلر ديه علاوه ايدلمشدر . بن بونى اوقو- ديغمده اوزمنڭ تاريخده يازديغم رساله ده ذكر ايتديكم احتمالنڭ صوابه ياقين اوله چغنى بيلوب آرتق شادلاندم . شويله كه : بزلر «جوجى» نى جيمنڭ ضمه سى ايله ايشدوب هم شول روشچه اوقوساق ده بر آغزلىق وارلغىنى سيزادر و لغت چغتايينڭ ضمه لى جيملر آراسنده ذكر ايتديكىنه حيران اوله در و جيمنڭ فتخى ايله اوقولسه خالص نوغاي شيوه سى اولاچغنده شبيهه ايتميدر ايدم . زيرا «جو» نوغاي لغتنده دشمن يا كه عسگر معناسنده در . نيتنه كه حاضرنده مذكور نوغاي قومى مطلوب اولنمادىقى بر اشد «جاو چابدى !» ديه لر . عسگر هجوم ايتدى ديمك اولور . ايسكى زمانده نوغايلىر ايله قالموقلر

«امام على الله القريمى»

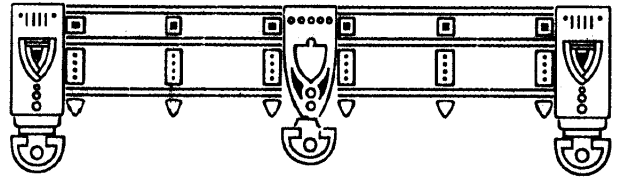
متعدد باصمه لری موجوددر. اوشبو کیمسه لری
یالکیز اسلام اثرلرینی گنه باصدرلر، عربی
اولان اسلام اثرلرینی گنه ساتارلر. باشقه
کتابچیلردن اولان فرقلری اوشبو جهندنر.
اوشبو اسامی کتب، صوراوچیلره مجانا کوندلر.
آدرس: صندوق البوسته الغوریة نومرو ۳۴.
«المکتبة الاهلیة» - اوشبو اسم ایله
«بیروت» شهرنه تأسیس ایدلمش کتاب تجارت
خانه سی طرفندن اسامی کتب نشر اولندی.
یونده هم عربی هم ترکی اثرلر غایت کوبدر.
آدرس: «بیروت» احمد حسن طباره ومحمد
جمال.

«غوغلنک ترجمه حالی» - بو اثرنک
مندرجه سی اسمندن معلومدر. ۱۲ بیت اوزرنه
پیتربورغ شهرنده «تربیتة اطفال نشریاتی»
اسمی ایله گوزل کلغده واطیف صورتده
باصلمشدر.

«علم حال» - عبدالله افندی بوی طرفندن
ابتدائی شاگردلر اوفور ایچون ترتیب ایدلمش
اخلاقی وعلمی بو اثرقران شهرنده «ملت»
مطبعه سنده باصلمشدر.

بوکونلرده ابتدائی ورشدیلره درس کتابی
اولمق اوزره پک کوب اثرلر نشر اولندی.
لکن اوزاشلرینه آشنا اولان معلملر، درس
کتابلری کوبایدیگی صاین درس کتابی
یوقلفندن، وارلری ده یارامادیغندن شکایت
ایدوب طورهلر. بوندن آکلاشلدیغینه کوره
درس کتابی اولمق اوزره یازلان اثرلر، حقیقت
حالده درس کتابلری اولورغه مناسب اولمامقده
درلر. شونک ایچون درس کتابلری متخصصار
طرفندن ترتیب ایدلنوی آرزو قیلنور ایدی.
بحث ایتمکده اولدیغمز «علم حال» شاید درس
کتابی یرینی طوتسه کرک. مع ما فیه معلملر

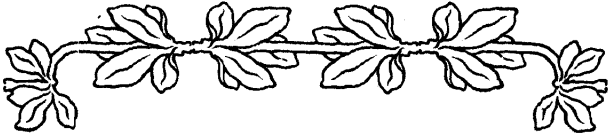
آراسنده نزاع و بر برینه هجوملر ایدلدیکی
وقت ایتولنه طورغان سوزلری هر بر مشئوم
اشک بو کوننده مستعملدر. نچه کره لر: «آنا
جاو چابدی بز او سوتنی توکوب کندی!» دیه
ایشتدیکم وار. بوندن بیانه درکه: «جوچی
خان» جیمنک اوستنی ایله - عسکرلی خان -
دیمک اولور. عرب مؤرخلرینک یازمقده اولان
رسملری بونی تأیید ایلر. زیرا «دوشی»
دالنک فتحه سی ایله اولوب «دو» نزاع معناسنه
در. بوتقدیرچه - نزاعچی خان - دیمک اولور.
«طوشچی» صداچی و ققروچی معناسنده
اولدیغندن اولگی معنالز ایله برابر کلور.
گرچه بو کوننده «جاو»، «داو» رسملریله
یازلمقده ایسه ده عرب مؤرخلری یالکیز فتحه
ایله قناعت ایدوب «جو»، «دو» رسمنده
یازمش اولورلر. نیتکه آنلر «تاتار» لفظینی
ده «تتر» رسمی ایله یازمقده لردر. قاموس
ترکی صاحبی «جاو» نی «جاغ» دیمش ایسه ده
محل تفتیش ایدیکینه اشارت ایدوب کتمشدر.
ملا عبدالرحمن اسماعیل اوغلی عمروف.

تقریض

«دارالکتب العربیة» - مصدره مصطفی
افندی الحلبی و برادرلری طرفندن ۱۳۲۷ نچی
ییل ایچون ترتیب ایدلن «اسامی کتب»
اداره گه کلدی. مصدره الک بیوک اولان کتاب
تاجرلری اوشبو ذاتلر اولوب هر تورلی کتابلردن

وشرکاسى» طرفندن نشر ايدلمشدر . اوقوله چق اثرلردن ايدىکنده شبهه يوق . حقى ۲۵ تين اولوب ، هر بر کتاب سوداگرلرئنده اولنور .

ايجان سې

بو صوگنى هفته لرده گى مهم واقعه بو يل ايچونگنه دگل بو عصر ايچونده مهم سانالورلق واقعه لردندر . بو واقعه ايگ بيوك اسلام مملكتى نك مشروطيت وحرريت امتحان توتويندن عبارت .

شويله كه استانبولده ۳۱ مارتده باشلانغان رياقسيه يعنى كيرى استبدادقه قايتو حركتى ايگ اساسلى وجه ايله طوقناتلدى . تركيه نك آروينه ايگ شفالى دوا تابلدى .

استبداد وفتنه باشى بولوب عمر سورگان شخص ، گناھسى سببلى قوتندن توشردى . حياتيده اوز مظلوملرينك مرحمتينه گنه باغلانوب قالدى .

استانبولده ظلم وظلمت طرفدارلرينك بر نچى آپريل بيرامارى بيك اوزاق دوام ايتسه آلمادى . آلاراوزلرينه حساب بيروب غنيمت بوله رگه يتوشو قايدو ، اوك وصول قريلردن «اتحاد وترقى» گه دشمانلق ايله گنه بر گه جيوب- لشقان دوستلر بر برينى تبريك لشوب اوبشوب ده تمام بولماسدن الوك ، مشروطيت نك صادق قللىرى ، سلانيك عسكرى استانبولنك باصو قابقا سى توبينه يتوشديلر .

استانبولغه ياقن سان استغان استانسو

طرفندن انتقاد ايدلسه كتابنك اهميتى آرتورغه ويتمگان اورنلرى اولسه ايكنچى طبعده تصحيح قيلورغه سبب اولور ايدى .

«اسلام وهانوتو» - بوندن بر قاچ ييللر مقدم فرانسيه نك خارجه ناظرى اولان هانوتو بيوك بر مجمع منبرنك طور وب اسلام و مسلمانلر حقنده بليغ بر خطبه سويله مشيدى . خطبه نك ظاهرى مسلمانلرى قزغانمقدن عبارت اولديغى حالده باطنى ايسه مسلمانلرى بر كون ايلك يوتوق و دنيا يوزندن اثرلرينى ، اسملرينى بترمك تيوشلى ايدىكندن عبارت ايدى .

آروپاده وزيرلر خصوصا علم ايله اسم چيقارمش وزيرلرنك خطبه لرينك خلق قاشنده اولان تاثيرى فوق العاده در . اوشبو جهندن هانوتو خطبه سى آغزلردن آغزلرغه كوچرلدى ، تيللردن تيللرگه ترجمه ايدلدى . فقط اسلام دينى مدافعه ايدو مزديه بتون عمرلرينى منطق و كلام علملرى ايله مشغول علاملر ، دين حمايت ايتمك دعواسنده اولان تقوى و صوفى عالمردن بوگا جواب ويرمك قصدى ايله فارشو چيقوچى بر آدم اولسون كورلمادى . مدعيلر و افلاطونلر ، عرش و كرسيلر ايله اوبناوچيلر ذليل و مسكين اولارق طور دقلىرى وقت اسلام فيلسوفى و شرق استاذى اولان ديار مصر مفتيسى فضيلتلو محمد عبده حضرتلرى (رحمة الله تعالى) بهادر بر مبارز صفتى ايله ميدانه چيقوب هانوتونك تعريضلرينه برر برر جواب ويرمكله اسلامى مدافعه ايتدى ، شرق و غرب عالمرينك دقتلرينى كندى طرفينه جلب ايتدى . ايشته بو يرده اسمينى سويلاديكمز اثر ، مفتى حضرتلرينك هانوتورغه اولان جوابلرينك ترجمه سى اوله چقدر . ذاكر افندى القادرى طرفندن ترجمه ايدلنوب «كريموفى ، حسينوفى

نك حياتن ينه دن اوشانورغه تيوش توگملىكنى كورساندى .

« ملت مجلسى » « بيلدز » ايله صلح ايتما- سكه واستانبولنى قورال ايله آلورغه قرار بىردى . قورى عسكرى ودينگرز قوتى غنيرا- ليسسيموس شوكت پاشا تحت قوماندە سنده اولارق ۹ آپرىلدە استانبولنى چولغاب آلدى . قارشى طورغانلرغە غنە آتوب اھاليگە تېمپچە آقرونلاب حركت ايتوب اوچ كون ايچندە استانبولنى آلوب بتوردىلر . « بيلدز » نك عسكرى بىرلوب بتكاج عبد الحميد نك اوزىنى قولغە آلوب، تخت دن توشورلدىكن اعلان ايتوب اوزن سلايك شھرىنە ايلتوب قويدىلر . آنك تخت دن توشورلويىنە شيخ الاسلام فتوى بىردى . اول توشورلگاج ملت مجلسى الوككى ولى عهد رشادنى «سلطان بشنچى محمد» اسمى ايله تخت كە اولطورتدى . بوسلطان مشروطيت كە صادق بولورغە آنط ايندى .

استانبولنى يگىدن آلنغان كوندن اعتبارا آندە حربى اداره اعلان قىلنوب حربى محكمە فتنە چيلرگە حكم ايتە باشلادى . « ملت مجلسى » بتورلوب « مجلس مبعوثان » و « مجلس اعيان » ايسكىدە گيچە استانبول دە دوام ايتەلر .

سلطان توشورو اشى استانبول دە يگى بولماسەدە (موندن الوككى بر بر آرتلى ايكى سلطانك توشورلمشلىر ايدى) بوسورتكە توشورو يعنى مشروطيت وحریت ايچون توشورو اسلام عالمنده برنچيدر . شونلقدن، بوواقعهنى بو عصر ايچوندە مهم سانارغە يارى، ديدك .

استانبول دە فتنە فوزغاتوچيلرنك بارماغى ايله آناطولى دە آطنە ولايتندە ارمن - مسلمان نزاعسى باشلانغان ايدى، يوراك باصلو ايله بارماق حركتينك اثر بىدە قالمادى .

سینه ۹ آپرىلگە قدر كىلوب يتوشكان مشرو- طيت عسكرى ۲۵-۳۰ مك چامالرينە ايرشدى . « مجلس مبعوثان » هم « مجلس اعيان » اعضالرينك مشروطيت طرفدارى بولغان اكثرى سان استفانغە كىلوب « ملت مجلسى » نامندە « آرچريديتلنى صابرانیه » باصاديلر . بوگا رئيسلك كە مشروطيت نك ايگ الوككى صدر اعظمى و اعيان مجلسى نك رئيسى بولغان كو- چوك سعيد پاشا صايلاندى .

ايندى بو وقتندە استانبول دە فتنە فوزغاتوچيلردن كوزگە كورنگانى فقط « بيلدز سرايى » يعنى سلطان عبد الحميد كنه قالغان ايدى . « شريعت استرر » ديب گويا « اتحاد محمدى » فلاغى آستندە حركت ايتوچى، خواجه لر وسوختهلر، « بيلدز » غە « كونلكچى لك » ايله لكن بيك قيمت خدمت ايتكان نادان صا- لداتلر هم « اتحاد وترقى » استبدادينه قارشى حریت ايچون طريشونى دعوا ايتوچى « احرار » لر همه سى ميداندىن يوغالغان ايدى .

« اتحاد وترقى » عسكرينك قورال طاوشن ايشتو بو فرقلرنك مطلوبلرن اونوتدرغان، جانلرن قوللرينە اوچلاب قاچارغە وعيبلرن بر برسى اوستينه تيباررگە همه سن مجبور ايتكان ايدى . شولاي ايتوب فتنە نك باشندە برده كورنمگان « بيلدز » اوز دشمانلرينە قارشى يالغز اوطروب قالدى .

« بيلدز » « ملت مجلسى » وعسكر ايله صلح قە كيلودن يراق طورميچە بلكە صوك كونلرنك بيك نلا گانده ايدى . لكن فوزغالغان ملت اوزينك عبد الحميد دن نيچە تابقر جاني بيزگانن حسابقە آلوب آنى تخت دە قالدريغە ممكن تابمادى . خالقغە دشمانلغن اوست اوستينه نيچە مرتبه لر آچقدن كورستكان بر شخص كە ملت

استانبول فتنه و انقلابنده اولتورلگان كشيلىرنىڭ عددى ئىلى آنق معلوم توغل . لىكن نيچك بولسدهدە وقعە تارىخىيەنىڭ بيوكاگىنە نسبتنا آز سانالادر .

تركيەنىڭ داخلى مشغوليتى آراسىنە بىلكەدە شوندىن فايدهلنوب بلغارىيە حكومتى تركىيە ايله كيلشوب قويدى هم استقلالن تصديق ايتىردى . الوغ دولتلىر تركىيەنىڭ يىڭى انقلابنە اوزلىرىنىڭ نيچك قاراولرن كورساتورگە ئىلى تارتىنوبراق طوراللىر . جمهوريت رئيسلىرىدىن باشقەلر بىشنىچى محمدنى آشغوب تبرىك ايتىلدىلر .

عبدالحميد اوزىنىڭ صوكقى نىتىن گىرمانىيەدىن ياشىرمگان ايمش دىب سويليلر . بو آرادە ايران دە بولغان واقەلر دقت كەشاياندىر . تبرىزده شاه عسكرى طرفىدىن چولغانوب آلنگان اھالىنىڭ آچ قالوى ، مناسبتلى چىت دولتلىرنىڭ ايران اشىنە آچق قاتناشولرىنە وروسىيە عسكرىنىڭ تبرىزگە كروينە سبب و صلطاو بولدى . غنىرال اسنارسكى قوماندە سىندەغى روسىيە عسكرى حاضرده چولفادن تبرىزگە قدر بولغان اورنىنى موقت اولەرق اشغال ايتەدىز .

شول مجبوريت سببلى شاه حرىتچىلر ايله صلح قە كيلورگە راضى بولوب « مجلس » نى يىنەدىن جيارغە مانيفىست تاراتمشدىر .

روسىيەنىڭ ايچىندە بو آرانىڭ مھم واقەسى باش مينيستر اصطالپىيننىڭ آورو سببلى پىتربورغدىن كىتوب طوروى وشول مناسبت ايله اوكلرنىڭ آنىڭ كابىنتىن جفارغە ماطاشولرىدىر . ياشىرن توتولغان بوحرىكت غ . دوما وغ . صاوبىتدە زور طاوش و طالاشلر ايچىندە بىك آچق ميدانغە چقىدى . اوكلر مونىڭ ايله بتونلاى ايسكى زمانغە قايتوب ۱۹۰۵ نچى يىلى اونوندىرق بولالىر . لىكن ئىلى حاضرگە موفق بولمادىلر .

**

تركيە مسئلەسىنى كودىن بىرلى واساسلى صورتدە تعقيب ايتوب كلگان اسماعيل بك غىصپرىنسكىنىڭ استانبول انقلابى توغرىسىندەغى فكري بىك مھم بولدىغىدىن آنى « ترجمان » دن آلوب عىنا درج قىلونى مناسب كوردك . اسماعيل افندى شويىلە يازادر :

فاجعە سياسىيە

استانبولنىڭ ۳۱ مارتدە واقع اولمش فاجعەسى كرولمىك ، كرويه ، اسكىلكە قايتىمق استىيانلرنىڭ ، ضياً حرىتىدىن خوف واندىشە ايدى . نلرنىڭ ، مشروطيت ايله قونترولى ، محاسبەيى حرام بىللوب يدكچە يىمەكى « شرىعت » در دىيەنلرنىڭ وبونلرە اينانان غافللىرىڭ اثر بدبختى اولدىغى كمالا آكلاشلىدى .

بو فاجعە ايچىندە دىكر بر فاجعە واردكە برنچىسىدىن دھا فاجعدىر ؛ بۇدە منوران ملتىڭ بر قسى ارىتجاعىيون ايله سادە دلالتى عالى پروغراملىرىنە آلت ايدىنىك كېى تنزله تشبىث ايتىدكلرىدىر .

عثمانلى منوراننىڭ كچىن سىنە وجودە كتور . دىكى انقلاب خىرىيە وبونىڭ مىسلك وصورت جريانى بتون عالم انسانىتنىڭ آلقتىلرىنى ودعا لرىنى قزانمش ايدى . ايسكى عصردىن برو « خستەيى » بردن آياغە قالىقزوب جوان حالنە كتورمش ايدى ؛ باشى اوچىندە بكلىان مىرا . ئچىللىرى باشقە بر حالە قويمش ايدى ؛ بتون عالم اسلامىتە تمدن وتعالى اميدلىرى ويرمش ايدى . . . . . بو حالدە شو « صنقى منوراننىڭ » بر قسى نصل اولدىدە عالى مقصدلىرىنى اونودوب ارتجاعىيون آرقەسىلە نرقىدىن وعوام نظرىلە تكاملدىن ، جمال وتولومباجى فتواسىلە

اسناد ایدلمک لازم کلوردی..... حال بوکه فرقه لریک هر ایکیسنگ پروگرامی شرع شریفه مستنک ولوازمات عصره موافقدر؛ بوندن بویله فرقه احراره منسوب منورانگ و احوال شناسنگ استبداد و ارتجاع خادمی طرفندن آلدادلمش ساده دلان ایله بان یانه کوردلکاری شایان تعجب و شایان تأسف در!

انقلاب خیریه دن مقدم آوروپاده و مصدده بولنان ترک منورانی ایکی شعبه تشکیل ایتشلر ایدی؛ شعبه ننگ بری اتحادچیلر؛ دیکری عدم مرکزیت افکارلیسی ایدی که بو کون احرار نامی ایله معروفدر.

کچن سنه انقلاب خیریه یی وجوده کنورمک و انتخابلرده اکثریت قزانبوب بیوک اکثریت ایله مبعوثان مجلسنی تشکیل ایتمک شرفی برنچی شعبه یه یعنی اتحادچیلره کنج ترکرله میسر اولدی؛ احرار آز ایدی؛ ترتیب (اورغانیزاسیا) تحتنه کیره مامش ایدی. اتحادچیلر همیله آلدش مشروطیت و حریت سایه سنده احرار کسب قوت ایدرک امور سیاسی و اجتماعی میدانته آتلدی فقط کچه فالدی؛ مکافات همترلی و حق مشروعلری اوله رق، میدان اتحادچیلر النده بولنیوردی. بو حالده احرار قانون اساسی دائره سنک مسلکنی یورتمیه حق اولدیغی نصل آشکار ایسه بونگ خارجه چیقمه یه هیچ حق اولدیغی شویله جه آشکار و مسلیدر. مع التأسف احراره منسوب ویا که کندینی احراردن اعلان ایدن منوراندن بر خیلی جکینلر بو حدودی تجاوز ایتدیله و بو تجاوز ایله تا ساده دلانه قدر ایندیله، دوشدیله! مالک اولدقلری معلومات و افکار، حریت و مشروطیت ایچون فدای جان ایدر قدر محبت بونلری تجاوزدن اسرکه مک کرک ایدی.

شریعتدن دم اوردیله؛ حر اولان ملت آره سنده بر قاچ تورلی فرقه سیاسی و اجتماعی اولمق طبیعیدر؛ طبیعی اولدیغی ایچون ده نافعدر. لکن فرقه لریک ظهوری تقلیدی اولمیوب طبیعی اولمق شرطیله.

تقلیدی فرقه جیلنگ ثمراتی روسیه ده ودها گوزل صورتده ایرانده کوریلوب تورمقده بر اوچنچی مثال دها کورمک استمیورز. ممالک عثمانیه ننگ احوال خارجه، داخلیه و اجتماعی سنه کوره بر خیلی سنه لری «بر فرقه» اولوب ایش کوچرمک لازمدر. احوال و معیشت حضورنده پروگرام و نظریات بر آز کروه برافلمه لیدر؛ عثمانلیده شمیدیاک باشلیجه ایکی فرقه کورنیور؛ بری بیوک و کوچلی اتحادیون و دیکری احرار فرقه سیدر. هر ایکی اسم یک دیکرندن دها گوزلدر؛ هر ایکسی حریت مساوات و مشروطیت طرفیدر. یالنگز اتحادچیلر اداره ده «اصول مرکزیت» ی احرار «عدم مرکزیت» ی دها مناسب کورنیور.

کنج ترکرلک یعنی اتحادچیلرک پروگرامی جهله عثمانلی ملتترینه مساواتاً حریت و حقوق ویرمک ایله جمله ننگ امورینی عمومی مرکز اولان مجلس مبعوثانده باقوب اداره ایتمکدر. احرار فرقه سننگ پروگرامی ولایتلره وهر بر قومه خیلی درجه مختاریت ویرمک و یالنگز عموم دولته عائد ایشلری مرکز اولان مجلس مبعوثانده حل ایدلماسدن عبارتدر. هر ایکی فرقه جزئی تفاوتلردن صرف نظر ایدلدیکی حالده حریت، مساوات، قانون اساسی و اداره مشروطه طرفچیسیدر. بعض مواد و مسائلده احرار اتحادچیلردن دها ایله روکیدنیور، شویله که آباق طقمننگ و ساده دلانگ «شریعتی بوزدیله» ندای جاهلانسنی کنج ترکرلردن زیاده احراره

بتون عالم مدنيت و با خصوص عالم اسلا-
ميت عثمانلى منوراندن انقلاب خيريه نك
خيرلى نتيجه لريني بكاپور . هر قايسى فرقه يه
منسوب اولورسه اولسون هر بر منور عثمانلى
مشروطيتى و حاكميت مليه يي خارجا و داخلا
تأمينه چالشه ليدر ؛ شخصى فائده ، شهرت و
پروگراملر تفضيلا تى كرويه برافاهه ليدر .
اتحاد و ترقى فرقه سنه برسوز : پاى
تختده و ولايتلرده قيشله قپولريني بكاچيسز ؛
عسكرى بر ساعت نظارتسز برافاهه مليدر .

احمد رضا بك

« شريعت استرز » لرك ايكنجى نداسى
« احمد رضاي استمپورز » ايدى . . . بو طلب
منطقيدر ، چونكه شريعت مقدسه يي بهانه
ايدرك ساده دلانى آلامش اولانلرك فاسد
ارزولرينه رئيس مبعوثان احمد رضا بك اڭ
قوى ، اڭ جدى ممانعت ايدى ! ابتدا بونى
دويرمك ، يوق ايتمك لازم ايدى ؛ فقط منطقى
كوريلن بو تشبث پرده آردنده فالان اويو-
نجيلرك كيملر اولدقلىرينى و نه استدكلرينى ظاهر
ايتدى . بوده بونلرك غفلتى اولدى .

عوام - عوامدر ؛ نه سويلرسه ، نه ايشلرسه
جزاسنى مكافاتنى كورر . لكن تعيب ايديله مز ،
چونكه محتاج معلومات و تريبه در ؛ اما
منوراندن هر كيم كه ديلي ياقلمى ايله احمد
رضا بك عليهنده بولنورسه تعيب ايديلور ؛
تنقيدى جائزدر ، لازمدر . اما عليهنده بولنوق
بيوك حقسزلقدردر . احمد رضا بك اڭ حالنه ،
كلامنه ، مسلك و عملنه يكرمى سنه دن برو
باغچه سراى كوشه سندن دفت ايديبورز ؛ يكرمى
سنه لك ثبات ، يكرمى سنه لك دوام ، يكرمى
سنه لك مسلك و يكرمى سنه لك آفچه سزلق و

شمس منير لكه سز اولمديغى حاله اتحاد
جيلرك طرز حركتنده نقصان ولكه فرض
ايدهلر ؛ احراك اجرالى مسلكه نقصانى دكل . .
جنايتى ديسهم دوغرى اولماز ، حماقتى ديسهم
بك آغر اولور ، تجربه سزلكى ظاهردر . آتش
و بارود اولان جهل و تعصب ايله اويناديلر .
شويله كه اتحاد و ترقى فرقه سى تكرر داو-
رانمامش ايسه احرارده يانمش ياكه غرق
اولمش اولوردى . احراك سياسيونلرى ، محرر
لرى ، نظرياتجيلرى نصل اولديده بيلديلر
يا كه بيلوبده اهميت ويرمديلركه بو كونده
دولت عثمانيه نك استقبال سياسيه سى بك اميدلى
اولمق ايله برابر بك مخاطره ليدر ؛ ولايتلر آچ ،
معارف خراب ، ماليه بر باد و اولدقچه مكممل
آنجق اردو واردى ؛ بوننده برباد ايتدكدن
سوكره نيه آرقه و بربيله جك ايدى ؛ بلغار
عسكرينك مرحمتنه مى ؟

كچن سنه اتحادجيلرك انقلاب خيريه
اجراسى ايچون اردويه مراجعتلرينى نظرياتجه
تنقيد يول واردر ، فقط ممالك شرقيه نك تا
بو كونه قدر دوام ايدن غفلتى و احوال
اجتماعيه سى فارشوسنده اردوسز استبداددن
قورنلمق ممكن اولميه جفى محقق اولديغندن
بوگا جواز ويريلور . فقط بودفعه استانبولك
و مشروطيتك محافظه سنه مخصوص تعيين
ايدلمش عسكرك تعصبنى قوزغاتمق و سياسيات
ميداننه چيقارمق بيوك جنايت ايدى .

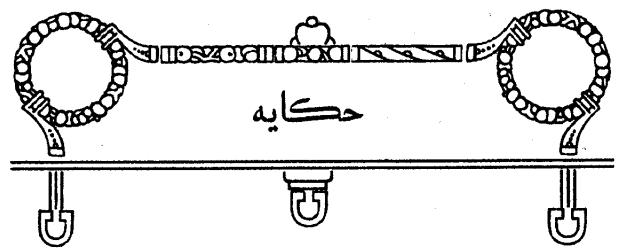
حریت مليه يي استرداد ايتمك ، استبداده
نهايت ويرمك و بودفعه حقوق مليه يي تكرر
قورنارمق ايچون اردويه مراجعتدن غيرى چاره
قالماديغنه كوره بوگا جواز ويريلورسه پروگرام تطبيقى
و فرقه غلبه سى ايچون عسكرى سياسته قاريشدرمق
اڭ بيوك جنايتلردن عد اولنمق لازمدر .

باشلار يېنە استودىنت فوراز قەسى كىيۇب سىياحت كە كىتىدىلەر . بونلر اولاققازغە ، آندىن سوڭ قىرىمغە بارەچقىلر ايدى . بونلر نىڭ كىنوينە مېن بىر ياقدىن سويندىمە . چونكە ۋاسە قولوسى نىڭ مىڭماھىت عرض ايدوب كوب سويلولرندىن فوتولدم . كونلر قزو ، ياڭغورلر ھىمىشە يوق ايدى . كرستيانلر ياڭغور دعاسىنە چقىدىلر . برسى كوندز ، ايكىنچىسى تونلە ايكى يانغىن بولدى . كمال سكونت ايلە ايكى يورت ياندى . باشدە قزلسماق ، سوڭرە آق توسدەگى توتون زور باغانا كىك آقرونغە كوك يوزىسە كونار يلوب كىتمكە ايدى . بتون خلق يانغىن سوندررگە جبولدىلر . مېن يالڭز كولما كچانگنە بالقونغە چغوب اوت نىڭ كوك يوزندەگى قزلىغىنى فاراب طوردم . منظرە قورقچ ايدى . بىلىم نىشلابدەر ، كىساكدىنگە آيرىم آچىق صورتدە راۋىنسكى خاطرېمە توشدى . ايرتانىگە حدلى يوقلى آلمادم .

ايرتانىگىسى كون آنام ، يورتى يانغان بر عائلەنى اوچ بالاسىلە اوزمىزگە قبول ايتدى . بونلر آرەسندن بر اير بالا يانغىن دە بىك نق پىشكان ، ساچلرى يانغان ، قوللرندە وقول باشلرندەغى ايتلرى كويگان ايدى . اول بىزنىڭ پچانلىك دە ياتدى . مېن ، اڭغراشوب يانا طورغان بو بالانىڭ بىلەولرىنى چىشوب آلماشدرا طورا وشول سىبىلى كوڭلىمدە بر لذت طويا ايدم . اگر بو حالتدە مېنى راۋىنسكى كورسە شېھەسز شادلانغان بولور ايدى .

بر ايكى آطنە اوتكاج ، يانوچىلر نىچك كىرەك آلاى بر تورلى اورنلاشقالادىلر . مېنم طاغىن اچم پوشا باشلادى . راۋىنسكى ھىچ ايسمدىن چقىمى ايدى . آڭا خط يازاسم كىل ، لىكن آدرسىنى بىلمى ايدم .

چدام بر بو آدمە كوردك . نە شوراي دولت اعضالى ، نە ولايت پاشالى ، نەدە توربا توربا آلتونلر بو آدمى استقامتىدىن آلەمامشدر ؛ امثالى بر چوق رىقىلرىنە نمونە امثال و يكرمى سنەك مجاهدلكى درس مجسم اولمشدر . استبدادى يقمق و عباد اللوى محافظە ايتىك ايچون يكرمى سنە مقدم استانبولدىن آوروپايە چكلمش ايدى ؛ بونىڭ ايچون چالشدى ؛ بونىڭ ايچون وطنە كروكلدى ؛ بونىڭ ايچون ياشايە جغنە و بونىڭ ايچون جان و بىرەككە شېھەمى وار ؛ سادە دلانى آجىورز ؛ بونلرى آلدابوب آلت ايدنلرە - نفرت !

حكاية

اوقوچى قز

۳

جاي يەسز ھم كوڭلسز ايدى . ايول ايتداسندن قوريلقلر باشلاندى . خوتردە ايومىزنىڭ توبە سىنە يابقان قالاي شول درجە قزا ايدىكە ، بولمەلردە طن آلوب بولمى ، بالقونلردە بوياولر اسسىلك ايلە اريب آياقلر طاقتەغە يابشە ايدى . مېن بر فات نچكە كۆلمكدىنگە يورى ايدم ، كوبسنىچە اچم پوشا ايدى . چونكە بىز خوتردە آنام ايلە ايكاوگنە دىرلىك طورە ايدىك . ۋىرانى اوزمىزگە بر نىچە مرتبەلر چاقرسەمدە ھىمىشە كىلە آلمايىنچە اوتكارە ايدى . برادرم مىشا ايلە آنىڭ مەكتەب ايدەشى ۋاسە قولوسى مەكتىبىنى اكمال ايتوب شھادتنامە آلدىباردە

طويولمادى. شولا يوق، آنڭ يانسە باروب
اوزمنڭ آنڭ تىزى اوستنە اوطوروم وآنڭ
مىنى بىلىدىن قوچانلاوى دە بىردە عىجب طويولمادى.
يالڭىز، تىنە اسسىلك، كوڭلە شادلىق حاصل
بولدى. حاضىرگەچە بوندى شادلىق ھىچ بولغانى
يوق ايدى.

آنڭ اوستىدە معلملەر كىومى توڭل، بىلكە
اق چىسوجا كىوم اولوب، آندى كىونگانن
مىنم بوندىن اوڭ كورگانم يوق ايدى. شولاى
بولسەدە آنڭ بو كىومى دە مىڭا كوبدىن طانىش
توسلى كورندى. سوزگە باشلاغاندە آنڭ
سويلى طاوشى مىنم كوڭلمە حيات بىردى.
راۋىنسكى ديدى:

— بىلەمسز ناتاشا، عزيز ناتاشام، مىن
دنيادە اوطوز بىش يىل عمر سورەم. كم بىلور،
احتمالكە مىنم سوڭ كونلرم ايندى يراق دە
توڭلدر... فقط شول اوطوز بىش يىللىق عمرم
اچىدە مونە يالڭىز بوگون اوزمنى حقيقى
بختيار سانى من. مىن اوپلەنگان بىر كىشى من.
سىنى، بىر گىمنازىستقەنى، اوزمنڭ شاگردىمنى
قوچاقلى من. بو البتە بىك فنا بىر اش وھىچ
عفو ايتلماسلك بىر عىبىر. لىكن اختيارسىز
اولەرق اشلەدىگم اوشبو اشنىڭ فئالغىنى
آڭلاومدىن حاصل بولغان دەشت، بو بختيارغىمنىڭ
درجەسىنى دىخىدە آرتىدرا توشەدر. مىن سىنىڭ
آنڭ شىكلى يىخى بىر پروفىسور بولورغە
تلاگان ايدىم. كوب كىتابلر مطالعە ايتدىم.
مىن كىشىنى اوز حرىكاتىڭ خواجهسى دىە ظن
ايتە ايدىم. لىكن اختيارنىڭ قوۋە طىبىعەگە
مغلوب اولدىغىنى مونە حاضىر بىلدىكن سوڭ،
انساننىڭ اوز اختيارىنە اسىر ايدىگىنى آڭلادم.
ھىر نرسەنى چىكە طورغان قوۋە طىبىعە ايكىدىر.
بىرى اولوم، بىرى عشق...

كونلر ھىمىشە غايت اسسى اولوب، يالڭىز
تونلردە گىنە راحت ظن آلوب بولا ايدى.
كىچىلرى اوز بولمەدە ترزە توبىنە طايانوب
آى باتقانچە ساعت ايكىلرگە قدر باغچە مزغە
قاراب ايسابلاب طورە ايدىم. كوك يوزندە
ھىچ بىر بولوت كىساگى كورنى، ھىر طرف
ياب ياۋى ايدى. بارى بىرگە مرتبە، ايبول
باشارندە تون اورتە سندن سوڭ باغچەنىڭ
آغاچلىرى كوڭلسىز وطونوق غنە شاولاشدىلر.
آى بولوت آستىنە قاپلاندى. طاغىن سكونت حاصل
بولدى. آغاچ يافراقلىرى اوستىدىن بىر نىچە شىر
بورتوك ياڭغور طامچىلرى تىردە ايلە نكەرە شوب
توشسەلدە درحال طوقتادىلر، گوىا ايرشدروب كىنە
قويدىلر. شوندىن سوڭ مىن اورنە ياتوب
يوقوغە كىتدىم. شول وقت كورگان توشم
حاضىرگە قدر ايسىدىن چىقى.

بولمە اسسى، ظن بتە ايدى. اوستىدە
نچكە گىنە پەن يوار، آياغمە توفلى كىدىمە باغچەغە
چىدىم. آلدە بىر نرسەدە كورنمگىچ، ايكى
ياغىنە يوكە آغاچلىرى اوطورتلغان يول بوپونچە
آلغە طابا كىتدىم. كىسا كدىن مىڭا سووق
طويولدى. چىلكەمدىن باشلاب آياق طىرناقلىرىمنىڭ
اچلىرىنە قدر چىرداب كىتدى.

باغچە يولى نڭ تىمام اوچىدە، اسقامىقە
اوستىدە كوزىمە بىر كىشى چىرەسى كورندى.
مىن اول چىرەنى يىراقدىن آچىق فرق ايتە
آلماسامدە آنڭ راۋىنسكى ايدىگىنى بىلدىم.

اوزمنڭ بتونلاى كىونمگان دىرلك درجەدە
اولدىغم ايسە توشدى. لىكن طاو آستىدە
توشكاندە كىشى نچك اختيارسىز بارسە، مىندە
آڭا طابا شولاى اختيارسىز بارا ايدىم.
بىلىم نىچوندىر، آنڭ بىزنىڭ خوتىرغە
كىلوب باغچەمزدە اوطوروى مىڭا بىردە عىجب

آچولانغانراق طاوش ايله :
 - نيندى توش اول ؟ ديه صورادى .
 - توشمده گويا مين پويزد آستنده
 قالغانمن ايكان ...
 - بارى شول غنه مى ؟
 مين آنك دخيه نغراق كيفى كيته باشلاوينى
 آكلاغاچ :
 - شول غنه ... ديدم .
 ظن ايدىمن ، كه باشيمه كيلگان نرسه نى
 آنامدن ياشروگنه توگل ، بلكه آلدوم نك برونچى
 مرتبه سى اوشبو اولمشدر .
 آنام طاوشن بر آز فالترانبراق ديدى :
 - اويات سيكا ناتاشا ! توشكه اشانورغه
 سين بيت كرستيان قزى توگل . طنچغنه يوقلى
 بيررگه كرك ايدى . هيچ بولماسه ، اويغانغاچ
 بر نيچه يوطوم صو اچارگه ده طاغن ياتورغه
 تيوش ايدى . نيچون باشقه لرنى خفلاپ يوريسن .
 بله سن بيت ، مين يوقلى آلميم . ياكافلرمنى
 كانقارا ماي برلن مايلاپ ، ياولق برلن باغلاب
 ياتقان ويكى غنه يوقوغه كيته باشلاغان ايدم .
 سين كيلكده يوقومنى بتونلاي آچدك ...
 پوچماقدهغى صورتلر آلدنده كچكده فيلته
 يانوب آزغنه ياقيتلىق بيروب طوره ايدى .
 حضرت عيسى نك شوندهغى صورتنه كوزم
 توشدى . لکن كوكله يندهن فوق العاده دهشت
 كيلدى ، حالم كيته يازدى وكوچكه گنه آنامه :
 - انكاييم ، جانم ، عزيز انكاييم ، عفو ايت
 مينى ! ديب ايتنه آلدم .
 آنام :
 - يارى ، بار يات ايندى ، ديدى .
 يالان آياق ايله ايدىنگه باصوب اوز
 بولمه مه كيتدم وكوكلمدن ايسابلام .
 عزيز انكاييم ديب مين طاغن بر فات

مين سزنى مکتبه برنجى مرتبه كوردىگم
 وقت غايت قورقدم . گويا ، شول وقت ميكا
 بر كشى اوزمنك قوه اختياريه م بتديگنى وبوندن
 صوك اولگانچه كه قدر مينم آكنا مالك بولا
 آلمايه چغمنى خبر بيردى ...
 راوينسكى كيسا كدن سوزدن طوقتايديه
 سويلى كوزلريله اوزون مدت مينم اوستمه
 قاراب طوردى .
 ننده بولسه بيك ياغيملى بر سوز طابوب
 مينم آكنا جواب فايناراسم كيله ايدى . لکن
 هيچ سوز ايتنه آلامد ، فقط آنك قوچاغينه
 دخيده كروبرهك كوكره گينه يابشه توشدم .
 ياكافلريمه يفاك كى يومشاق صقالنك تيويونى
 حس ايتدم وآكلامكه بز اوبشه مز ، آنك
 ايرنلرى قاينار هم يوش ايدى . ميكا آنك
 آوزندن قان نى كيلگان توسلى بولدى .
 صواوشم طارايدى . حاضر اوله من ديه كوكلمه
 توشدى . كيكرهك بر صولو آلورغه كوچلاندم
 وكيسا كدن اويغانوب كيتدم ، كه اوزمنك
 بولمه مده ياتام ايكان . ترزه پرده سى آستندن
 توشكان آى ياقيتيسى ايدن بويونچه سوزيلوب
 كيتكان . مينم ساچلرم طارالوب بوگارلنگان .
 ما كغاييم تيرلر اچنده . اورنمدن طوردمده
 تيزگنه آنامك يتاق بولمه سينه باروب آنى
 يوقوسندن اويغاندم .
 اورنندن قوزغالا باشلاب :
 - نى بولدى سيكا ؟ يوقسه تشك صزلى
 باشلادىمى ؟ ديدى .
 - يوووق ...
 - صوك ، نى بولدى ؟
 - مين غايت دهشتلى توش كوردم ،
 غايت دهشتلى ...
 آنامك بر آز كيفى كيتدى آخرسى .

يازولى آدملرده اوله ايمش، ايسته سزگه كوستروب،
اوستمدن يمان آتى توشرر ايچون ديه كتابنى
آلوب قايتدم! « ديه كتابنى كوستردى. مكرده
شول كتاب ده بو آدم طرفندن يازلمش لکن بو
اوزى اونوتمش ايمش. بر يورنده اوزينڭ
امضاسينى كوردىكى صوڭ نه قيلورغه ده بيلمادى.

۳۲

قران شهرندن قايتوب، اوكان آلش بر
ملانڭ تيمرچيلك طوغروسنده هيچ كيم گه
ايرك ويرماي بيگوشوب اوطوردىغى مجلسده
بر معلم: « جماعت! بو حضرت كه يول قويگز!
چونكه تيمرچيلك علمينى هيچ برگز آنڭ
قدرى بيلماسز، زيرا حضرت يكرمى بيش
ييلدن بيرلى تيمرچيلك ايتمكده در! » ديمش.

۳۳

بر آدم مفتى گه واروب: « بن بر كره
صوغه كروب ايكي اوچ دفعه چومام، لکن
پاكلانوم حقنده شبيه دن خلاص اوله آلديم،
هميشه شبيه م قالادر، بنم طوغروده نه كبي
فتوى ويررسن؟ » ديدىكنده مفتى ده: « سڭا
نماز فرض دگل، زيرا صوغه چوموب چيقوبده
پاكلانوى حقنده شبيه سى قالمش آدم ديوانه در،
ديوانه لره نماز فرض دگل! » دى.

محررى: رضا الدين بن فخرالدين.
ناشرلىرى: محمد شاكر و محمد ذا كوراهييفلر.

آلدام بيت، آنام ميڭا اول قدر يقين توگل.
اول برادر م ميشانى ميندن آرتوغراق سويه.
آنام ايله يقينلغمز، - برگه آشاودن غنه عبارتدر.
اما، ميڭا اڭ يقين، اڭ سوگيلى، اڭ عزيز
بولغان كشى مونده يوق، اول قايدە بولسه ده
يراقلرده واحتمالكه بوتونگى واقعه لر حقنده
آنڭ هيچ خبريده يوقدر ...

قوياش چققانده غنه يوقوغه كيتدم. آچيق
ترزه دن كرگان ايرتائنگى لطيف چيل، اوستمه
يابنغان يوقا پراستينه غه بهريلوب ميڭا راحت،
صولوشيمه كيڭلك بيره ايدى ...

مترجمى ف. ك.

آخري بار.

لطائف

۳۱

يازوى پك بوزوق اولديغى سببلى
خلقلرنڭ مسخره ايدوب كولولرندن عاجز قالمش
بر آدم، بازارده پك بوزوق يازولى كتاب
صاىلديغى كوروب صاىتوب آلوب قايتدى.
ايدده شلرينه: « ايدده شلر! بنم يازونڭ
ناچارلغندن كوله ايدگز؛ دنيا ده بندن ناچار

<p>« وقت » برلن برگه آلوچيلرغه: سنه لك ۷، آلتى آيلىق ۳ روبله ۸۰ كاپك در. آدرس: г. Оренбургъ, Редакция журнала „ШУРО“</p>		<p>« شورا » اورنبورغده اون بيش كونك بر چققان ادبى فنى و سياسى مجموعه در. آبونه بدلى: سنه لك ۴، آلتى آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك .</p>
<p>ТИП. ГАЗ. „ВАКТЪ“ ОРЕНБУРГЪ.</p>		

لری وارغی خاطر مزده یوق . فقط امام ابوحنیفه ترجمه حالی حقنده ترکیچه برساله قران شهرنه ابراهیم ادریسوف وشركاسی طرفندن نشر اولمشیدی . شونی آدرسه گز مقصود گزنگ بر قسمی شاید حاصل اولور .

○ چیلای اویازنده عبد الحکیم افندی عبد الباقییف گه : عرب جریک لرندن بو کونک الگ معتبرلری «المؤید»، «اللواء»، «الجریده»، «المقطم» در . صوگعیسی خرسیتیانلر جریک سی اولوب اولگیلری اسلاملر طرفندن نشر اولنور . هر بری کونک وحقلری ده تقریباً ۱۷-۱۸ صومدر . مجله لر آراسنک معتبرلری : «المنار» (دینی و اسلامی)، «الهلل»، «المقتطف» در . صوگعی ایکیسی ادبی اولوب شام نصرانی عربلری طرفندن نشر اولنور . بوندن باشقه لرده کوبدر ، هر کون بر غزته وبر ژورنال چیقوب و آنک برابرینه هر کون بری توقتالوب طورادر . بز ایسه کوب ییلدن بیرلی نشر ایدلنوب استقباللری تأمین ایدلمشلرنی کوستردک .

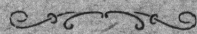
م . هادی افندی گه : «باشقرد تاریخی» کیله چک عدد دن اعتبارا نشر ایدلنور گه باشلانور .

○ «خیوه» دن صغر سوتی هم ربا مسئله سی حقنده شرعی فتوی صوراب یازلمش مکتوب باصلمیدر ، معذور بیورله . صورمش مسئله گز فقه کتابلرنده اولنور .

○ یدی صو ولایتینن : «نارودنی صودیهلرنی عالم ویخشی کشیلر آراسندن صایلا گز !» دیه حکومت هر وقت قوشوب طوردیغی حالده ، خلق هر وقت نادان و نا اهل آدملرنی صایلیر «دیه زارالانوب یازلمش مکتوب باصلمیدر . نا اهل آدملرنک نا اهللرنی انتخاب ایتمکلرنده تعجب ایدلنه چک برشی یوق .

○ خوفند توابعنک اسماعیل افندی گه : مجموعه ده اورن آزلغندن «ضیافت مجلسلری» اسملی مقاله نقل اولنیه چقدر .

○ «اوست قامنیغورسکی» ده عبد المجید افندی گه : سز صوراعان کتابلرنک آچیق ترکیچه

ایفیدرا
قوزمیچ نباتی

قوری سزلاو، آش باتماو، قان آزلقندن فائک بیره تورغان بر شفالی نبات بولغانی ایچون بزنگ روسیه ده هم چیت ملک لرده ده استعمالده در . بور اورمانندن تامری ، چاچک هم اورقلری ایله برکه جیولمش ایگ یخشی صورتی قاروبقه ده بولنوب قداغی بش صومدر . ایکنچی صورتی اوچ صوم ، اوچونچی صورتی بر صومدر . ۱۸۹۶چی یلدن بیرلی ایفیدرانی بیروب تورامز . ایگ کوب بیرگانمز برنچی صورتدر .

آدریسمن : В. Вагапову . Самар. губ., Бузулукъ. г.

شَيْقُ كِتَابِيَّتَيْنِي

صِيَجِي : أَحْمَدُ إِسْحَاقِي

أَوْ شَيْقُ شَيْكِهِ أَنْدِي

سنة تاسي ١٩٠٦

يا شكا مفصل « اسامى الكتب »

باصلوب چقدى . بوش ييارلور .
بيش صومغه قدر پوچته مارقهسى قبول اولنور .
بر مقدار زادانكه ييارلسه زاكازنك
قالغانى نالور ايله ييارلور . پوچته مصارفى
آلوچيدن . زادانكه سز نالور ييارلماس .

آدرس : Орскъ, Оренб. губ.,

Ахмеду ИСХАКОВУ.

مدونة الكبرى للامام مالك ٤ جزء ٩ صوم
" " " اعلا جلدلى ١١ صوم ٥٠
مشاهير الشرق ايكى جزء ٤ صوم ٢٠
ميزان الاعتدال فى نقد الرجال

اوج جزء ٥ صوم

الاستيعاب فى معرفة الاصحاب ١٥ صوم

اخطار : «الاصابة فى تمييز الصحابه» نك ييش جزئى
«ميزان الاعتدال» نك ايكى جزئى باصلوب بتدى . قالغان
جزئى باصلمقه .

يا شكا باصلغان كتابلرنك مهملرى :

كسه لغتى ٢٠
اييو آيتيكهسى ٥
١-٢-٣ نچى دوماده مسلمان دييوطاطلار ٤٠
ياوزلقنك جزاسى ٢٥
كچكنه راشد ١٥
ديفتيريت ياكه طاماق باقهسى ٤
قرائت وزراعت درسارى ١٢
عصر سعادت ١٥
پچان بازارى (شعر) ٨
توقايف ديوانى " " " ١٢
ن دوماوى شعرلرى " " " ١٢
ملى شعرلر م. غفورى ١٠
ير يوزى رسملى ٧٥

الاصابة فى تمييز الصحابة ٨ جزء ١٢ صوم
الاحاطة فى اخبار غرناطه ٢ جزء ٤ صوم
بغية الوعاة فى طبقات اللغويين

والنحاة اعلا جلدلى ٢ صوم ٥٠
بلاغت النساء فى الجاهلية

وصدر الاسلام ١ صوم ٥٠

تاريخ دولة آل سلجوق ١ صوم ٧٠

تاريخ التمدن الاسلامى ٥ جزء ٨ صوم ٥٠

تاريخ الحضارة ٨٠

تاريخ الفلاسفة ٥٠

تجريد اسماء الصحابه للذهبي

اعلا جلدلى ٥ صوم

تذكرة الحفاظ الذهبي ٤ جزء ١٠ صوم

طبقات الشافعية الكبرى ٦ جزء ٥ صوم ٥٠

" " " ٣ اعلا جلدلى ٧ صوم ٥٠

عجائب الاثار فى التراجم الاخبار

٤ جزء ايكى اعلا جلدلى ٥ صوم

فتوح البلدان للبلاذرى ٢ صوم ٣٠

الفتوحات الاسلامية ايكى جلد ٣ صوم ٥٠

الفخرى فى الاداب السلطانية ١ صوم ٥٠

كتاب الكنى والاسماء للدولابى ٧ صوم ٥٠

المختصر فى اخبار البشر لابي الفداء

٣ جزء ايكى اعلا جلدلى ٤ صوم

